

Změny plynoucí z novelizace zákona o výkonu pěstounské péče

Andrea Pospíšilová

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Andrea Pospíšilová**
Osobní číslo: **H11550**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Změny plynoucí z novelizace zákona o výkonu
pěstounské péče**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti sociálně právní ochrany dětí,
dávek pěstounské péče a výkonu pěstounské péče.
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného
problému.
Realizace smíšeného výzkumu formou dotazníku a analýzy dokumentů.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení v praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ARCHER, Caroline. Dítě v náhradní rodině. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-578-4.

MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče. Praha: Portál, 1999, ISBN 80-7178-304-8.

MATĚJČEK, Zdeněk., et al. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-637-3.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Vyd.1. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-313-0.

ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012, ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Pavla Andrysová, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

27. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

2. května 2014

Ve Zlíně dne 27. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 24. 4. 2014

.....
Aroslav Jirák

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dní před konáním obhajoby zveřejněny k nahlášení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odůprá-li autor takového díla udělit svolení bez vázného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybnějiho projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 sčistává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užití či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihledne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku pěstounské péče a specifika spojená s jejím výkonem. Teoretická část se zabývá přiblížením výkonu této formy náhradní rodinné péče od samotného vzniku, přes motivaci vedoucí k rozhodnutí stát se pěstounem až po specifika, která pěstounskou péči provázejí. Část práce je věnována důvodům, které vedly ke změně zákona o sociálně právní ochraně dětí v oblasti práv, povinností a hmotném zabezpečení pěstounů. Praktická část je tvořena smíšeným výzkumem s cílem zjistit, zda novelizace zákona v oblasti výkonu pěstounské péče platná od 1. 1. 2013 měla pozitivní vliv na výkon pěstounské péče.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, novelizace pěstounské péče, pěstounská péče, pěstoun, odměna pěstouna, specifika pěstounské péče

ABSTRACT

The bachelor's work focuses on foster care issues and specifications connected with their output. The theoretical part of the paper involves performance analysing a substitute family prior to the beginning of their foster care, by identifying the reasons and motivation to become a foster parent, as well as the specifications accompanying the foster care itself. A part of the work involves reasons which have led to some change in children's socially legal protection law and obligations of the foster parent's financial state. A practical part of the work is made up of a mixed survey. Its main task is to find some positive influences relating to foster care performance caused by law amendments from the implementation date of 1. 1. 2013.

Keywords: a substitute family care, law amendment of the foster parent care, a foster parent care, a foster parent, a foster parent's reward, foster parent specifications

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí této bakalářské práce, a to paní Mgr. Pavle Andrysové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, nápady a připomínky, a také za její věnovaný čas a vstřícný přístup.

„Domov je tam, kde jsme se narodili, anebo tam, kde je nám dobře.“

Petr Cincibuch

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE JAKO FORMA NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE	12
1.1 FORMY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	14
1.2 MOTIVACE PRO ROZHODNUTÍ STÁT SE PĚSTOUNEM	15
1.3 DÍTĚ VHODNÉ PRO PĚSTOUNSKOU PÉČI	17
2 SPECIFIKA PĚSTOUNSKÉ PÉČE	19
2.1 SPECIFIKA PĚSTOUNSKÉ PÉČE Z HLEDISKA PĚSTOUNA	21
2.2 SPECIFIKA DÍTĚTE PŘIJATÉHO DO PĚSTOUNSKÉ PÉČE	22
2.3 SPECIFIKA PĚSTOUNSKÉ RODINY	25
3 ZMĚNY PO NOVELIZACI ZÁKONA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE	27
3.1 DŮVODOVÁ ZPRÁVA K NOVELIZACI V OBLASTI VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE	28
3.2 ZMĚNY V PRÁVECH A POVINNOSTECH PO 1. 1. 2013	31
3.3 HMOTNÉ ZABEZPEČENÍ DÁVKAMI PĚSTOUNSKÉ PÉČE	33
II PRAKTICKÁ ČÁST	39
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	40
4.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	40
4.2 METODA VÝZKUMU	40
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	42
4.4 PŘEDVÝZKUM – OVĚŘENÍ DOTAZNÍKU	42
4.5 REALIZACE VÝZKUMU	42
5 JIŽ REALIZOVANÁ DOTAZNÍKOVÁ ŠETŘENÍ V PĚSTOUNSKÝCH RODINÁCH	43
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ DAT	45
6.1 VYHODNOCENÍ ANALÝZA DOKUMENTŮ	45
6.2 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	49
6.3 ANALÝZA ROZHovorŮ	60
6.4 ZÁVĚREČNÁ DISKUSE	62
ZÁVĚR	65
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
SEZNAM OBRÁZKŮ	69
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

V bakalářské práci se budeme zabývat problematikou pěstounské péče a především dopadem změn, které jsou platné od 1. 1. 2013. Jedná se o téma velmi diskutované, aktuální a také proto, že je součástí naší profese.

Pěstounská péče v České republice zaujímá v systému náhradní rodinné péče významné místo. Bohužel počet pěstounů dle prováděných výzkumů klesá. Tato skutečnost byla jedním z důvodů, které vedly ke změnám v zákoně o sociálně právní ochraně dětí v oblasti výkonu pěstounské péče platných od 1. 1. 2013. Výsledkem změn by mělo být zkvalitnění systému péče o ohrožené děti.

Náplní profesionálního pěstouna je pomoc dětem, o které se dočasně nemohou postarat rodiče. Tyto děti by pak nemusely končit v dětských a kojeneckých ústavech. Odborníci tento postup vítají. Mají však obavu, že nebude dostatek pěstounů, kteří budou ochotni a schopni se starat například o postižené dítě či dítě jiného etnika. Jistou pochybnost spatřují i v dvouleté lhůtě, kterou si vláda stanovila pro zrušení dětských a kojeneckých ústavů a jejím plným nahrazením pěstounskou péčí.

„Profesionalizace“ pěstounské péče znamená, že se na jedné straně zvýší podpora ve formě finanční odměny, podpůrných a poradenských služeb, ale zároveň se zvýší i nároky na její poskytování. Zájemci o výkon pěstounské péče musí projít tzv. sítím přísných kritérií, tak aby se pěstounská péče nestala výhodným byznysem.

Nově už totiž pěstouni nepobírají finanční odměnu jako sociální dávky, ale na základě smlouvy s krajským úřadem či obcí se dostávají do pozic specifických zaměstnanců, kteří dostávají stálý plat. V pěstounství tedy dochází k posunu od altruismu k profesionálnímu výkonu. Dostatečná pomoc státu by měla vést k vyřešení problému – nedostatku pěstounských rodin a zkvalitnění této formy náhradní rodinné péče.

Stát si od reformy v oblasti sociálně - právní ochrany dětí slibuje především úbytek dětí v kojeneckých a dětských ústavech, kterého by se mělo dosáhnout mimo jiné i zvýšením počtu pěstounů na dobu přechodnou. Pro stát zůstává stále prioritou výchova dítěte v co nejvíce rodinném prostředí, které vytváří nejvhodnější podmínky pro jeho rozvoj.

Na druhé straně musíme zdůraznit, že pěstounská péče je prací na plný úvazek, čtyřia dvacet hodin denně, kterou nelze vykonávat bez lásky k dětem. Rodina musí zodpovědně zvážit, zda bude schopna přijmout zodpovědnost za výchovu a péči cizího dítěte, včetně

problémů, které si s sebou přináší. Otázkou zůstává, zda provedené změny, včetně zvýšení finančního ohodnocení, se staly dostatečně motivujícím faktorem pro veřejnost stát se profesionálním pěstounem.

V teoretické části se budeme snažit alespoň částečně zmapovat motivy, které vedou zájemce z řad veřejnosti o pěstounství. Přiblížit specifika související s výkonem pěstounské péče z pohledu pěstouna, dítěte v pěstounské péči či samotné pěstounské rodiny. Část je věnována důvodům, které vedly ke změnám a srovnáním změn, které novelizace přinesla.

V praktické části se zaměříme na dopady novelizace zákona na samotnou pěstounskou péči. Zajímá nás také postoj současných pěstounů k uvedeným změnám.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PĚSTOUNSKÁ PÉČE JAKO FORMA NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

„Náhradní rodinná péče je forma péče o děti, kdy je dítě vychováváno „náhradními“ rodiči v prostředí, které se nejvíc podobá životu v přirozené rodině. Tou je u nás zejména adopce a pěstounská péče.“ (Matějček, 1999, s. 31)

Po vzniku Československa, zejména v období do druhé světové války, byly nejrozšířenější formou náhradní výchovy různé formy pěstounství. Kolem roku 1950 dochází ke zrušení této formy péče a tím k rozvoji institucionalismu. Většina dětí, které do té doby žila v pěstounských rodinách, přešla do dětských domovů. „Klasické“ pěstounství bylo obnoveno až kolem roku 1973. Ještě v roce 1994 bylo 83% pěstounů biologickými příbuznými dítěte. (Škoviera, 2007, s. 38)

Matějček (1994, s. 7) uvádí, že v České republice od šedesátých let se pozoruhodným způsobem rozvinula takzvaná náhradní rodinná péče. Dokonce tento druh rodinné péče má u nás bohatší repertoár než v leckteré západní zemi.

Dle Zezulové (2012, s. 16) bychom pěstounskou péči mohli považovat za jakousi formu smlouvy mezi státem, který převzal dohled nad výchovou dítěte, a rodinou, jíž toto dítě do výchovy přijímá.

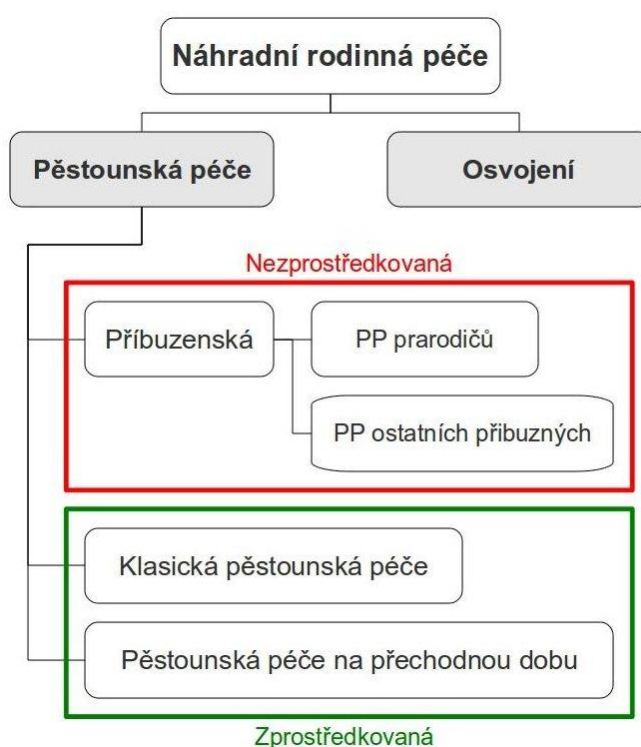
Matějček (2002, s. 16) chápe pěstounskou péči jako státem garantovanou a kontrolovanou formu náhradní péče, která zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte i přiměřenou odměnu těm, kteří se ho ujali.

Základní znaky pěstounství, které rozlišuje Škoviera (2007, s. 130 – 131), můžeme rozdělit do pěti oblastí:

- 1. Právní status** – rozhodnutí soudu, biologičtí rodiče zpravidla zůstávají zákonnými zástupci dítěte. Pěstoun nese mnohem více odpovědnosti než rodič, ale má méně práv, rozhoduje pouze v běžných záležitostech (otázkou však zůstává, co jsou běžné záležitosti).
- 2. Psychologická pozice vůči dítěti a okolí** – zastupující rodiče (náhradníci).
- 3. Kontakt s biologickým rodičem** – může být určený soudem, dohodnutý nebo volný. Přímý kontakt se obvykle uskutečňuje formou návštěv v domácím prostředí pěstounů. Pokud dítě pochází s rodiny s výrazně sociálně-patologickými charakte-

ristikami, pěstoun může pocítovat ohrožení na úrovni výchovy, ale i ohrožení fyzické či na majetku.

4. **Způsob kontroly a podpory státu** – návštěvy sociálního pracovníka, kontrola ze strany soudu, běžné poradenské instituce, specializovaná sdružení či kontrola.
5. **Vize budoucnosti** – nejednoznačná. Závisí na tom, zda je možný návrat do původní rodiny, na délce pobytu v pěstounské rodině, na vztahu mezi pěstounem a dítětem.

Obrázek 1 Schéma náhradní rodinné péče

(Zdroj: Pěstounská-péče, 2012)

Pěstounskou péčí můžeme dělit z hlediska vzniku na **zprostředkovanou** (prostřednictvím orgánů sociálně právní ochrany dětí a **nezprostředkovanou** (na vlastní žádost).

Zprostředkovaná pěstounská péče spočívá ve vyhledávání dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče. Dále ve vyhledávání fyzických osob vhodných stát se pěstounem a zajištění odborné přípravy osob vhodných stát se pěstounem.

Nezprostředkovaná pěstounská péče nastává v případě, pokud si návrh podala fyzická osoba dítěti příbuzná nebo fyzická osoba blízká dítěti nebo jeho rodině. (Česko (b), 1999)

1.1 Formy pěstounské péče

V praxi pěstounskou péči rozlišujeme na dva typy – **individuální** pěstounskou péči a **skupinovou** pěstounskou péči.

Individuální péče probíhá v běžném prostředí, kde pěstoun nebo pěstounka mají již své děti nebo již děti vychovali. (Matějček, 2002, s. 13-16)

Zezulová (2012, s. 16) chápe pěstounskou péči individuální jako pěstounskou péči, která je vykonávána v rodinách.

Individuální péči můžeme dále členit z pohledu pěstounské osoby, kdy pěstounem mohou být příbuzní a to prarodiče či jiní příbuzní. Pěstounem může být i jiná osoba. Zde se jedná o „klasickou“ pěstounskou péči jako dlouhodobé řešení.

Oproti tomu forma skupinové pěstounské péče probíhá v **zařízeních pro výkon pěstounské péče**. Tvoří je velké rodiny, které mohou mít i vlastní děti a další děti přijaté. Počet dětí v rodině může být různý. Péči v těchto zařízeních vykonávají pěstounské páry.

Druhým zařízením pro výkon skupinové pěstounské péče jsou **SOS dětské vesničky**. V této instituci je péčí pověřena pouze matka – pěstounka. Ta mívá většinou k pomoci „tetu“, která matce pomáhá při výchově dětí a vedení domácnosti. Matka – pěstounka se svěřenými dětmi bydlí v samostatném domečku. Vesničku tvoří 10-12 domečků. Rodina mívá 6 a více dětí. Zpravidla to bývají sourozenci. (Matějček, 2002, s. 13-18)

Určitou speciální formou náhradní rodinné péče je **poručnictví**. Jedná se o situaci, kdy se v pěstounské rodině ocitne dítě právně volné. Poručníci skládají vůči dítěti poručenký slib, ve kterém se zavazují k převzetí rodičovské zodpovědnosti ke správě majetku dítěte. Poručníci se potom stávají zákonnými zástupci dítěte, ale nejsou uvedeni v rodném listě, kde jsou i nadále uvedena jména biologických rodičů.

Pokud poručník osobně péči o dítě vykonává, má i on nárok na totéž hmotné zabezpečení jakoby šlo o pěstounskou péči. Výkon je pod pravidelným dohledem soudu. Pod dohled patří nejen správa majetku, ale i výchova dítěte. Jakékoliv rozhodnutí poručníka schvaluje soud. (Matějček, 2002, s. 17-18)

Zezulová (2012, s. 16-17) dále uvádí, že novým typem náhradní rodinné péče je **pěstounská péče na dobu přechodnou**, kdy forma této péče je určena pro děti, jejichž přirozené prostředí neplní svoji funkci. Tato forma pěstounské péče je sice uzákoněna již několik let, ale je méně využívána.

U dětí umístěných do tohoto typu péče, je vysoká pravděpodobnost rychlého řešení jejich situace. Děti jsou umístěny do dlouhodobé formy náhradní péče nebo se navrátí zpět do původní rodiny. Nahrazení kojeneckých a dětských ústavů pěstounskou péčí na dobu přechodnou, by bylo do značné míry zažehnáno riziko deprivacních projevů u dítěte. Předání dítěte by mělo proběhnout dříve, než v jeho vývoji dojde k rozvoji separační úzkosti, která nastává obvykle kolem osmého měsíce dítěte. (Zezulová, 2012, s. 174-175)

1.2 Motivace pro rozhodnutí stát se pěstounem

Přijmout starší dítě, dítě jiného etnika nebo dítě zdravotně postižené, je úkol velmi náročný. Od budoucích pěstounů vyžaduje především trpělivost a odhodlání čelit případným obtížím. Je třeba také obecnou znalost problémů, které si dítě s sebou do rodiny přináší. (Matějček, 2002, s. 19)

Dle Zezulové (2012, s. 18) „Motivací k pěstounské péči je mnohem více než jenom touha mít dítě, ačkoli tato by měla být u žadatelů o pěstounskou péči rozhodující.“

U zájemců o pěstounskou péči se mohou motivace částečně překrývat s motivacemi pro adopci. Mezi nejčastější patří přání mít sourozence pro dítě, které už v rodině je nebo jako řešení úmrtí dítěte v rodině. Neobvyklá není také volba s vidinou adopce. Na rozdíl od adopce má rozhodnutí obvykle altruističtější pozadí. S tím může ovšem souviset přecenění vlastních sil a snaha zachránit co nejvíce dětí bez ohledu na vlastní rodinu, možnosti a zdroje energie, které máme.

Pro tuto cestu se rozhodují především lidé, kteří chtějí dělat v životě něco smysluplného, co by je naplňovalo a pro které je právě tato volba lákavá. A právě tato cesta jim potom může ukázat nový směr života.

Pěstounská péče bývá z hlediska veřejnosti často kritizována z důvodu, že jednou z motivací, které vedou k zájmu o pěstounství, je právě motivace peněz. Výkon pěstounství je státem finančně oceněn. Pěstouni dostávají odměnu, protože vychovávají děti se složitou minulostí a tím prokazují státu i společnosti neocenitelnou službu. Tato činnost není dělána pro peníze, ale za peníze. A to je rozdíl. (Zezulová, 2012, s. 18-20)

Dle Škoviery (2007, s. 53-54) je cesta rozhodování dlouhá a rozhodnutí je vždy spojeno ne s jedním, ale s více motivy. Jde o širokou škálu motivů, které mohou být „oficiální“ a veřejné, přes skryté důvody až po motivy, které pochází z nevědomí nebo je žadatelé vědomě utajují.

Mezi motivy **zveřejněné** řadíme:

- motiv altruistický - snaha a ochota pomoci dětem, které pomoc potřebují
- motiv profesionální - přesvědčení, že dětem rozumí a že to s nimi umějí
- motiv emocionální - láska k dětem, pozitivní vztah
- motiv nenaplněné rodičovství - touha prožít si rodičovství, zabezpečení kontinuity rodiny
- motiv rodinný - rodiny s jedináčkem
- motiv smyslu života, životní náplň - náhrada „prázdného místa“
- motiv ekonomického zabezpečení - souvisí s přebytkem materiálních statků
- motiv záchranář - spasitelský komplex

Mezi motivy **neveřejné** řadíme:

- pragmatismus - dostupná práce, smysluplně strávený čas
- ekonomické přilepšení - stabilní příjem
- rodinná povinnost - pěstounství v rámci příbuzenstva
- společenský status - společensky uznávaná morální hodnota
- ubytování - je (bylo) součástí SOS vesničky, pěstounských zařízení
- publicita - sebereprezentace

Toto dělení potom můžeme uzavřít motivy **skrytými**. A to motivy, tak jak jsou pociťovány pěstouny samými:

- něco si dokazují - nerealizované nebo neúspěšné rodičovství se přesune na dítě „zvenku“.
- vykoupí své viny - odčinění související s nezvládnutím vlastních dětí.
- čekají, že jim bude dítě vděčné a že je ocení - může jít o nezralého dospělého, kterému v dětství chybělo dostatečné ocenění.
- řeší partnerské krize - dítě může zlepšit partnerské vztahy a problémy ve vztahu.
- psychopatologické motivy - heterosexuální nebo homosexuální pedofilské zaměření.

Matějček (2002, s. 111) uvádí, že motivace je pro rozhodnutí stát se pěstounem sice důležitá, ale případný zájemce o pěstounství by měl nejdříve získat, co nejvíce informací. Zdrojem mohou být zkušenosti pěstouni, psychologové, sociální pracovníci, lékaři. Získané informace je poté třeba zhodnotit a ptát se znovu a více.

Úspěšné přijetí dítěte a jeho další harmonický rozvoj bude záležet na tom, jak bude pěstoun připraven jej přijmout, v jakém prostředí bude vyrůstat, jaká bude atmosféra rodiny, ale také jak se bude cítit i samotný pěstoun. (Matějček, 2002, s. 25)

Úspěšnost celého procesu pěstounské péče je také značně ovlivněna povahou dítěte, které do rodiny přijímáme.

1.3 Dítě vhodné pro pěstounskou péči

Jak uvádí Zezulová (2012, s. 117), naprostá většina dětí, které vyrůstají v pěstounských rodinách, má alespoň jednoho živého biologického rodiče. Existují ale různé důvody, proč tyto děti nemohou vyrůstat v původní rodině. Nejčastější příčinou je špatné psychosociální zázemí, nemoc, výkon trestu nebo biologičtí rodiče mohou trpět různými závislostmi.

Matějček (2002, s. 19-20) chápe dítě vhodné pro pěstounskou péči jako dítě opuštěné, které vyžaduje trvalou individuální péči, ale i dlouhodobou výchovu v náhradní rodině. Jedná se většinou o děti s různými zdravotními či psychomotorickými obtížemi, děti starší, skupiny sourozenců nebo děti jiného etnika (u nás jsou to především romské děti).

Patří sem ale i skupina dětí, kterým brání v osvojení nesouhlas biologických rodičů. V tomto případě se řízení o umístění dítěte do pěstounské péče účastní i biologičtí rodiče, ale pouze v případě, že nejsou zbaveni rodičovské odpovědnosti. Pokud rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti, může být dítě svěřeno do pěstounské péče bez jejich souhlasu.

V náhradní rodinné péči se v naprosté většině ocitnou děti sociálně osiřelé. Jsou to děti, které mají oba rodiče nebo alespoň jednoho. Rodiče se však o děti nemohou, nechtějí nebo neumějí starat.

Škoviera (2007, s. 129) dále specifikuje klasickou typologii, kdy konstatuje, že do náhradní výchovy se svěřují děti s trojím typem rodinného „zázemí“, kde rodiče:

- **nemohou se o dítě starat** - více či méně objektivní důvody (úmrtí, vážná choroba, rodiče jsou ve výkonu trestu)

- **nechtějí se o dítě starat** – reálně se jej zřeknou nebo ho odloží (do dětského domova, k příbuzným), častěji však pouze imitují péči, nemají citovou vazbu k dítěti a nenaplnují jeho základní lidské potřeby
- **neumějí se o dítě postarat** – mají sice materiální podmínky, ale z nějakého důvodu se nedokážou o dítě postarat nebo výchovu dítěte nezvládají.

Někdy se stává, že se rodiče starají takovým způsobem, že děti musí být rodičům odebrány. Příroda totiž není neomylná a tam, kde je funkce může být i dysfunkce, čili porucha. To znamená, že pouto mezi matkou a dítětem či otcem a dítětem se nevytvoří, nebo se vytvoří zcela špatně a scestně. Každým rokem u nás přibývá dětí, kterým jejich rodiče přivodí těžké ublížení na zdraví či smrt. A to nemluvě o týrání psychickém, které se v ordinacích dá jen těžko zjistit. (Matějček, 1994, s. 22)

Jak uvádí Škoviera (2007, s. 46), výzkumy potvrzují i další fakt. Děti svěřené do náhradní výchovy mají, v porovnání s ostatními dětmi populace, handicap už na biologické úrovni. To souvisí v různé míře zejména s genetickým základem, s prostředím, v které dítě vyrůstá a chováním matky během gravidity. Chování matky většinou není v souladu s potřebami nenarozeného dítěte.

2 SPECIFIKA PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pěstounství můžeme chápat jako péči, která je z hlediska rodin i umíst'ovaných dětí velice specifická. I přesto můžeme shledávat v jednotlivých případech určité společné znaky.

Lidé, kteří přijímají dítě do rodiny, mají své oblasti zájmu, které jsou natolik specifické, že porozumět jim může opět pouze člověk v obdobné situaci. Proto je tolik důležité navázat přátelství nebo alespoň se seznámit s jinými lidmi, kteří prožívají totéž. V prožívání vlastních pocitů se osvojitelské rodiny a pěstounské rodiny značně liší. Osvojitelské rodiny se potýkají s otázkami, které se týkají jejich vlastní reprodukční schopnosti. Pěstounské rodiny se musí vyrovnávat s dohledem úřadů po celou dobu výkonu pěstounské péče a nemalými nároky, které jsou kladeny na jejich odbornost a profesionalitu. (Zezulová, 2012, s. 69)

Dle Matějčka (2002, s. 120-121) za nejčtenější a nejtěžší úskalí pěstounské péče můžeme chápat otázku „**Jak dobře vychovat přijaté dítě**“. Někteří pěstouni, kteří jsou dojati tím, co dítě krutého ve svém životě prožilo, se snaží nějak mu to vynahradit. Tím mohou upadnout do přílišného rozmazlování či promíjení. Tato situace nastává především u malých dětí, které se ocitnou v roli nejmladšího sourozence. Jsou-li v rodině děti pěstounů, mohou přílišnou toleranci usměrňovat nebo naopak umocňovat.

Musíme si uvědomit, že i pro pěstouny platí jako pro všechny rodiče zásada, že rodina musí mít pevný řád, aby mohla plnit všechny své funkce. Děti proto musí vědět, co mohou a co nemohou, mít určité hranice a to jim dává pocit bezpečí a jistoty. Pokud ve výchově budeme užívat nejliberálnější či ba naopak striktně direktivní výchovný styl, bude to velmi špatné, protože budeme osobnost dítěte formovat nežádoucím způsobem a nevytvoříme v rodině tolik potřebné klima pohody a důvěry.

Při rozboru některých závažných problémů v chování dětí v pěstounské péči docházíme k závěru, že jednou z hlavních příčin jsou právě ochranářské postoje vůči dítěti, nedůslednost a utajování všeho před všemi, kteří by mohli v situaci pomoci. Pěstouni omlouvají dítěti záškolácké hodiny, vypracovávají za dítě domácí úkoly, nezvládají jeho lži a krádeže, v neposlední řadě platí za něj dluhy. Tím vším však u dítěte ztrácí autoritu. Proto je tolik důležité vychovávat dítě láskyplně, ale s přiměřenou náročností a důsledností.

Za další nejzávažnější úskalí pěstounské péče můžeme považovat kontakt s původní rodinou. Dítě si na svou rodinu většinou pamatuje, a tato rodina ví, kde dítě žije a často ne-

vhodně zasahuje. Kontakty s původní rodinou dělají většinu pěstounů značné starosti, protože dítě může být celou situací značně traumatizováno.

Pěstounskou péči můžeme z hlediska kontaktů s původní rodinou rozdělit do dvou skupin. Snazší situaci mají pěstouni dětí, jejichž rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti. Mnozí žadatelé požadují právě toto zbavení, a to i přesto, že v ostatních požadavcích jsou tolerantní (ochota přijmout dítě tmavší pleti, postižené dítě či sourozence).

Předně bychom měli jednat vždy v zájmu dítěte. Někdy však je velmi těžké posoudit, co je v jeho zájmu. Na přímý dotaz dítěte musíme dát jasnou odpověď. Není dobré, pokud budeme pěstovat v dítěti nenávisť vůči vlastním rodičům, ani vyjadřovat své opovržení o jejich chování. Dítě by mělo pochopit, co rodiče ke špatnému chování vedlo a snažit se tomu ve svém životě vyhnout. (Matějček, 2002, s. 116-119)

Zezulová (2012, s. 117-121) doporučuje, že pokud máme obavy ze setkání s rodiči dítěte, je dobré se setkat na neutrální půdě, případně využít prostředníka (mediátora), kterého nabízejí neziskové organizace. Zkušený prostředník je potom zárukou bezpečného prostředí během setkání, je schopen průběh setkání korigovat, je-li to potřeba. Dítě by mělo mít jistotu, že může mít rádo první maminku a tatínka stejně jako druhou maminku a tatínka.

Opomíjeným rizikem při setkání s rodiči či jinými příbuznými může být i příliš velká náruč a srdce pěstounů. Mnoho pěstounů se může během času stát pěstounem celé původní rodiny. I z tohoto důvodu je pohled třetí osoby - prostředníka přínosný.

K tomuto názoru se přiklání i Archer (2001, s. 96-98), která uvádí, že v otázce původní rodiny, je třeba postupovat velmi opatrně, protože se jedná o velmi individuální záležitost. Ať už se rodina o dítě starala sebehůř, vždy zůstane jeho součástí. Návštěvy původní rodiny mohou přivádět zúčastněné do nepředvídatelných situací. Proto radí, aby kontakt zprostředkovala zkušená „třetí osoby“.

2.1 Specifika pěstounské péče z hlediska pěstouna

Při přípravě na roli pěstounů, jsou budoucí pěstouni upozorňováni na fakt, že zpočátku bude jejich rodina více pozorovaná a někdy i podezírána. S touto situací je třeba počítat a nenechat se zneklidnit. Je třeba chovat se přirozeně, hovořit se svým okolím a upozornit děti na to, že si okolí na jejich přítomnost teprve zvyká. Najdou se však i lidé, kteří celou situaci nepochopí a které nepřesvědčí rodina o pravých záměrech. Některé rodiny tuto situaci řeší, tím, že se od okolí distancují. Tato situace může dojít až tak daleko, že rodiny nesdělují potřebné údaje ani školským pracovníkům, dokonce ani zdravotníkům. V podstatě to myslí dobře, protože chtějí dítě ochránit.

Mnozí pěstouni si začnou klást otázku „**Kolik a jakých dětí máme přijmout?**“. Bohužel lze konstatovat, že na tuto otázku neexistuje platná odpověď pro všechny. Záleží na celé řadě činitelů. Mezi ně patří především kolik dětí má vlastních, kolik dětí přijatých, jaká je tolerance ke zdravotnímu postižení a to jak si představuje svůj vlastní život. Některé rodiny mohou přijmout jedno dítě ke svým vlastním, jiné ke svým třem dětem přijmou ještě další čtyři do pěstounské péče. Tato rozhodnutí je třeba provádět velmi zodpovědně, protože se jedná o událost životního významu. (Matějček, 2002, s. 123-124)

Jak uvádí Archer (2001, s. 48-49) péče o dítě je vyčerpávající a může stát hodně sil, zvláště pokud se jedná o dítě podrážděné a protivné. Pokud to je jen trochu možné, je třeba, abychom si vyhradili každý den aspoň chvíli jen sami pro sebe.

I Zezulová (2012, s. 127-139) upozorňuje na skutečnost, že pěstounská péče může pěstouny naplňovat, ale i značně vyčerpávat. Proto mohou být pěstouni jednou z ohrožených skupin, kterým hrozí **syndrom vyhoření**. Syndrom vyhoření je extrémní stav vyčerpání, silného poklesu výkonnosti a různých somatických problémů. A právě tento stav může nastat i u pěstounů, kdy pěstoun je zcela pohlcen potřebami deprimovaných dětí a zapomíná na potřeby své vlastní. V životě pěstouna je i další rizikový faktor a to velké množství stresu, které plyne z nepochopitelných reakcí a projevů přijatého dítěte, ale i komunikací s blízkým okolím jako je škola, sousedé a úřady. A tak může snadno dojít k nerovnováze mezi ideálem a skutečností, která může vést k pocitu selhání a zklamání.

V této situaci je třeba si nejprve uvědomit, že se nás tento problém týká a začít s účinnou prevencí. Je třeba si především promyslet, co nám dodává energii. Může to být procházka, sport, divadlo, četba, pobyt v přírodě nebo jóga, chvílka s partnerem nebo schůzka s kamarádkou. Důležité je si také uvědomit, co je nutné v danou chvíli udělat a co může počkat.

Velkou pomocí v této situaci může být i setkání s jinými pěstouny, s kterými si můžeme o daném problému pohovořit.

Každodenní péče o velkou rodinu klade obrovské nároky na stabilitu partnerského soužití. I přesto patří vztahy v pěstounských rodinách mezi jedny z nejstabilnějších. Pro vztah je velmi důležité dokázat ocenit práci, kterou ten druhý dělá. Ale i třeba úsměv, pohlázení a odpuštění.

2.2 Specifika dítěte přijatého do pěstounské péče

Úspěšnost a průběh přijetí dítěte do rodiny a jeho další vliv na pěstounskou rodinu značně souvisí i s handicapem, které si dítě přináší s sebou.

Dle Zezulové (2012, s. 101-110) zdraví definujeme jako stav fyzické a psychické pohody. Bohužel žádné dítě, které přichází do náhradní rodinné výchovy, není podle této definice zdravé. Narodili se jako děti nechtěné, často s nesledovaným těhotenstvím nebo matkám s rizikovým chováním. To vše z nich činí děti se speciálními potřebami. Některé děti mohou mít i zjevné zdravotní poruchy či vady. Pokud zvažujeme přijetí dítěte, které není zcela zdravé, máme do jisté míry snadnější situaci, protože se na jeho příchod můžeme připravit a takové rozhodnutí provádíme zcela svobodně.

Archer (2001, s. 34-35) uvádí, že existují oblasti, které nám napoví, jak na tom dítě je. Mezi tyto oblasti patří například dotyk, oční kontakt, zvuk, pohyb, reakce, svalová napětí, spánek, dráždivost, mluvení, strach a další. Ale je nutné dodat, že problémy v jednotlivých oblastech ještě neznamenají, že má dítě vážné vývojové poruchy nebo vážné problémy s navazováním či udržováním vztahů. Pokud vzniknou nějaké pochybnosti, je třeba promluvit si s lékařem či sociálním pracovníkem.

Handicapů, s kterými se můžeme u dětí přijatých do náhradní rodinné péče setkat, je celá řada. Mezi podstatně častější poruchy můžeme považovat fetální alkoholový syndrom, resp. jeho lehčí variantu a pervazivní vývojové poruchy, jež se projeví převážně jako poruchy autistického spektra. U tělesných postižení se jedná především o chybějící končetiny či roštěpové vady obličejového skeletu či páteřního kanálu. Intelekt nebývá narušen a při dobré péči mohou tyto děti dosáhnout velmi dobré kvality života.

Další skupinu tvoří postižení smyslové, nejčastěji se jedná o postižení zraku a sluchu. V ústavní výchově se nacházejí také děti s mentální retardací, poruchami osobnosti či jinými psychiatrickými diagnózami či neurologickými poruchami.

Zezulová (2012, s. 35-43) dále uvádí, že u dětí, které přijdou z ústavní výchovy, je vždy patrná nějaká míra poruchy komunikace. Je až šokující, že u některých dětí se pěstoun nemůže na slovní komunikaci vůbec spolehnout.

U větších dětí funguje tzv. „efekt odvrácené tváře“. Když od dítěte, které s láskou vychováváme, odvrátíme tvář, dítě je zoufalé a udělalo by cokoli, aby se matka na něj opět podívala. U dítěte přicházejícího z dětského domova činí velký problém i samotný pohled do očí. Pokud k tomuto kontaktu dojde, dítě zpravidla odvrátí tvář, protože tento intenzivní kontakt pro něj znamená ohrožení, nesnesitelný tlak a nejistotu. Velkou úlevou potom pro něj znamená samotné odvrácení tváře pěstouna. Celý soubor těchto příznaků se nazývá deprivace a má u různých dětí různou intenzitu.

Děti, které od narození či raného dětství vyrůstají v ústavní výchově, mívají některé typické deprivací projevy. Mezi nejčastější patří „usínací“ rituály - házení hlavou, cucání palce, houkání nebo bušení hlavou do polštáře. Mezi další patří především emoční nestabilita, která může přecházet až do agresivity či sebepoškozování.

Matějček (2002, s. 84-90) naopak považuje za významný specifický problém přijímaných dětí **psychickou deprivaci**.

Psychickou deprivaci můžeme dělit do čtyř úrovní:

- **první úroveň - potřeba přívodu podnětů v přiměřené míře a variabilitě** – dítě potřebuje být podněcováno, stimulováno v oblasti zrakové, sluchové, hmatové atd. Potřebuje kolem sebe nejen hračky, pěkné prostředí, ale i lidi. Nedostatek a jednostrannost vývoj zpomaluje.
- **druhá úroveň - smysluplný svět** - dítě potřebuje kolem sebe určitou stálost věcného a sociálního prostředí.
- **třetí úroveň - citové a emoční potřeby** - je to potřeba trvalého kladného vztahu s matkou (nemusí to být jen biologická matka), kladného a opětované vztahu s ostatními členy rodiny, s vrstevníky.
- **čtvrtá úroveň - sociální** - úzce souvisí s citovou. Dítě si uvědomuje své „já“, vytváří si své sebevědomí, sebepojetí, svou identitu.

Velmi důležitá je i potřeba s někým sdílet společnou otevřenou budoucnost. Tuto společnou budoucnost má dítě právě v rodině. Někdy bývá označována jako **pátá úroveň**.

Všechny tyto potřeby nemohou být uspokojovány ani v sebelépe vedeném dětském domově, ovšem ani v mnohých rodinách, v nichž rodiče péči o dítě zanedbávají, ubližují jim či dítě týrají.

Velmi výraznou deprivací je řeč. Děti, které přichází do pěstounské péče, mívají vývoj řeči v různé míře opožděný. Dětem chybí spontaneita, typické kladení otázek, nezná zdrobněliny. Deprimované děti z dětských domovů či dysfunkčních rodin nebývají většinou zralé pro školu a vyžadují odklad školní docházky. Ve školním věku mívají tyto děti zpravidla horší prospěch, než odpovídá jejich skutečnému intelektu. Důsledky deprivace mohou přetrvávat až do dospělosti. I v případě, že se dostanou do lepšího prostředí, mohou mít v budoucnosti problémy v partnerských vztazích.

Diagnostika psychické deprivace je velmi náročná a obtížná. Je nutná řada pediatrických a genetických vyšetření, k tomu dále podrobné šetření sociálních pracovníc v původní rodině. Náprava psychické deprivace je velmi složitou záležitostí s neurčitým výsledkem. V některých případech, zvláště u dětí v pěstounských rodinách, byly zaznamenány velké pokroky již v prvním roce této péče. Vše je samozřejmě podmíněno osobností pěstouna, vztahy v pěstounské rodině a na samotném přijetí do rodiny.

Pěstounská rodina má pro přijaté dítě velký význam a velkou léčebnou sílu. Musí však být zvolena vhodná rodina, protože ne každá pěstounská rodina je ta správná volba. Proto zde platí již před mnoha lety formulovaná zásada „vhodné dítě do vhodné rodiny“.

Jako samostatnou oblast dětí, přijatých do pěstounství, vidí Zezulová (2012, s. 93-99) v dětech jiného etnika. Pokud uvažujeme o přijetí dítěte jiného etnika, měli bychom především zvážit, zda takové dítě dokážeme přijmout bez obavy, že to špatně dopadne. Dítě by nemělo představovat pouhý ústupek a z nouze ctnost, protože na většinové dítě bychom čekali příliš dlouho. Určitým řešením celé situace by bylo navýšení počtu etnicky odlišných pěstounských rodin, v našich podmínkách především romských. Mezinárodní adopce směrem do České republiky není běžná. Ačkoliv jsou žadatelé, kteří se zajímají o možnost adopce, protože jim exotický černoušek připadá roztomilý a představuje pro ně menší riziko než romské dítě.

Největší obava u dítěte jiného etnika, představuje genetická výbava. Tím však většina nemá na mysli anatomické a morfologické odlišnosti, ale povahové rysy, schopnosti a limity. Ve výchově dítěte z etnické menšiny můžeme narážet na předsudky, kterým se v naší xenofobní společnosti nevyhneme. Děti by měly být připravené, že v průběhu života narazí

na nepochopení či přímo na nepřátelské prostředí. Je třeba děti od malička učit, jak na takové situace reagovat.

2.3 Specifika pěstounské rodiny

První etapou pěstounské péče je vše, co se odehrává od prvotních úvah o možnosti adopce či pěstounské péče až do samotného přijetí dítěte do rodiny. V přípravné fázi je více než vhodné o svém záměru stát se pěstounem informovat širokou rodinu, protože je potřebné, aby přijali dítě za své. (Matějček, 2002, s. 22)

Jak uvádí Matějček (2002, s. 121-123), problémy různého druhu a intenzity mohou nastat ve vztazích dětí vlastních nebo dětí dříve přijatých k dítěti novému. Proto by všechny děti v rodině měly být připravené, přiměřeně ke svému věku, měly by se těšit a ne jen zvedavě vyčkávat. Mnohá pracoviště si v rámci přípravy zvou i tyto děti. I přesto se mohou v prvních dnech objevit různá nedorozumění, napětí i přímý protest. Většinou se vzniklá situace urovná v rámci rodiny, v opačném případě je nutné vyhledat odbornou pomoc. Přijetí cizího dítěte může být pro ostatní děti těžší, pokud to nepovažují i za své rozhodnutí.

Optimální postoj vidí Zezulová (2012, s. 27-34) v citlivém zapojení dětí do úvah o tom, k čemu se chystáme. Velmi dobré je nastolení rolí dětí, které už v rodině jsou. Dětem by měla být ponechána volnost rozhodnutí - jestli budou chtít bydlet s přijatým dítětem v pokoji nebo sami, nechat je vybrat si postel či skříň, podílet se na zařizování pokoje apod. U větších dětí se doporučuje, aby si stanovily jeden den v týdnu (v měsíci), kdy budou mít jistotu, že rodič bude patřit pouze jim.

Archer (2001, s. 93-95) doporučuje věnovat se každému dítěti dostatečně dlouho. Bohužel však nelze stanovit co je „dostatečně“. Většinou bývá lepší netrvat na tom, aby děti měly všechno společné. Každé dítě v rodině by mělo mít svůj vlastní prostor. Pokud můžeme, je dobré provádět oblíbenou činnost dítěte s každým zvlášť.

Přijetí nového dítěte však neovlivňuje pouze stávající děti v rodině, ale i prarodiče, ostatní příbuzní či okolí. Chceme-li, aby naše přijaté dítě babička a dědeček přijali „za své“, musíme své rozhodnutí opřít i o jejich názory. Při zasvěcování prarodičů do našeho rozhodnutí, musíme brát v potaz, že jejich generace nemá zkušenosti s pěstounskou péčí. Mohou mít tedy strach, že si jejich děti zkomplikují život a nebudou mít čas na své vlastní děti. Vhodná je tedy i příprava prarodičů, vyslechnout jejich obavy a odpovědět

na jejich otázky. Zvláště v pěstounské péči je to velmi vhodné, protože je zde zachována vazba s původní rodinou.

Poměrně často se stává a to především u pěstounských rodin, že zastávají názor, kdy prarodiče musí jejich rozhodnutí v plné míře akceptovat. V opačném případě přijímají vůči nim tvrdá opatření: buď budou akceptovat všechny děti, nebo o vlastní přijdou. Proto je nutné ponechat prarodičům dostatek prostoru pro jejich obavy, postoje a pocity.

Mezi další specifika dle Zezulové (2012, s. 49-50) patří především problematika oslovování členů rodiny. Pokud se do rodiny přijímá dítě, které si uvědomuje různost dospělých kolem sebe, může pociťovat úzkost či rozpaky, jak lidi kolem sebe oslovovat. Proto je třeba si s osobami, s kterými se bude dítě stýkat, ujasnit, jak je dítě bude či nebude oslovovat. Každá rodina má jiné návyky. Dítěti značně usnadníme situaci, když jej předem upozorníme, jak má osoby kolem sebe oslovovat. Nebo můžeme dohodnout, že při prvním setkání sama osoba dítěti sdělí, jak ji má oslovovat.

Specifik, spojených s výkonem pěstounské péče, je celá řada. Na jejich úspěšné zvládnutí však nejsme sami. V obtížných a pro nás neřešitelných situacích hledáme osoby či místa, kam se obrátit pro radu či pomoc v řešení. I na základě těchto skutečností došlo od 1. 1. 2013 ke změně legislativy, kdy je pěstounům poskytována řada podpůrných a odlehčovacích služeb.

3 ZMĚNY PO NOVELIZACI ZÁKONA O VÝKONU PĚSTOUNSKÉ PÉČE

Pokud se již rodina rozhodne stát se rodinou pěstounskou, je nutné podniknout určité kroky. Především je nutné absolvovat „úřednické kolečko“. Od podání žádosti, přes absolvování povinného vyšetření až po organizovanou přípravu.

Prvním krokem je navštívit příslušné pracoviště odboru sociální péče (OSPOD), kde se můžeme informovat, jak konkrétně postupovat. Existují různé letáčky, brožurky a v neposlední řadě internetové portály, které přesně popisují jednotlivé kroky. Základním mottem zprostředkování je vyhledávání nejvhodnější rodiny pro konkrétní dítě. Ve skutečnosti by měly být naplněny potřeby na obou stranách.

Součástí schválení a zařazení do registru je i absolvování povinné přípravy, která je určitě užitečná, ale rozhodně se jedná pouze o teoretické znalosti a představy, které se mohou s praxí rozcházet. Mnoho náhradní rodičů si tuto skutečnost nepřipouští a myslí si, že na to půjdou lépe nebo budou mít více štěstí.

Pěstounská péče na rozdíl od osvojení podléhá kontrole státních úředníků. Na to se dá asi jen těžko připravit. Je proto dobré znát alespoň zběžně znění některých zákonů či vyhlášek například ohledně předání dítěte do rodiny, nároku na pěstounské dávky a v případě nejasností se obrátit přímo na sociální pracovníci či nadřízený orgán. Dobré je také ponechat si kontakty na organizace, které se zabývají pomocí pěstounským rodinám a v případě potřeby se obrátit přímo na ně. (Zezulová, 2012, s. 24-26)

Zákon přesně stanoví, kdo se může stát pěstounem. Musí to být osoba, která skýtá záruky řádné péče, mít bydliště v ČR a musí s pěstounskou péčí souhlasit. Pokud se dítěte ujímá osoba příbuzná či blízká, dá jí soud přednost před jinou osobou, ledaže to není v souladu se zájmy dítěte.

Soud může svěřit zájemcům o pěstounskou péči dítě do předpěstounské péče a to na dobu se zřetelem k okolnostem případu. Nad průběhem a úspěšností vykonává dohled soud. Soud může svěřit dítě do pěstounské péče manželů nebo se souhlasem druhého manžela může být dítě svěřeno do péče jen jednoho z manželů. Na osobní péči o dítě se podílí i druhý manžel, který žije ve společné domácnosti. (Česko, 2012)

Dle zákona (Česko, 1999 (b)) krajský úřad vede evidenci pěstounů, kteří mohou vykonávat pěstounskou péči na dobu přechodnou. Do této evidence se umísťují osoby na základě

žádosti podané u obecního úřadu s rozšířenou působností. Zájemce dále musí splňovat odborné posouzení, že má předpoklady pro výkon takové péče o dítě.

3.1 Důvodová zpráva k novelizaci v oblasti výkonu pěstounské péče

Na základě doporučení OSN bylo přistoupeno k vytvoření strategie na vládní úrovni s cílem zajistit funkční systém důsledné ochrany všech práv každého dítěte. Hlavním cílem národní strategie ochrany práv dětí (Národní strategie ochrany práv dětí, 2011) je respektovat potřeby dítěte, sledovat dlouhodobý zájem dítěte, umožnit rovné příležitosti pro všechny děti a identifikovat problémová místa. Národní strategie stanovuje celkem 10 cílů. Mezi stanovené cíle patří i podpora náhradní rodinné péče, která vychází z Úmluvy o právech dítěte a výboru OSN pro práva dítěte. Doporučením je rozvíjet pěstounskou péči za účelem zamezení umístování dětí do ústavů všech typů.

Mezi klíčové aktivity patří rozvoj a profesionalizace pěstounské péče, zvýšená podpora pěstounské péče v oblasti hmotného zabezpečení a přístupu ke službám podporujících tuto formu péče, aktivním vyhledáváním náhradních rodičů, změny ve zprostředkování náhradní rodinné péče a specializace části pěstounů na děti se specifickými potřebami. Hlavního cíle Národní strategie ochrany práv dětí by mělo být dosaženo do roku 2018.

Na základě zmiňovaného dokumentu dochází k novelizaci zákona o sociálně právní ochraně dětí, která byla předložena jako součást zkvalitnění systému péče o ohrožené děti. Novelizaci předcházelo zpracování a vydání důvodové zprávy (Důvodová zpráva, 2011). V souvislosti se změnami bylo nutné novelizovat další zákony, které souvisejí se zákonem o sociálně - právní ochraně dětí a to především zákon o rodině, občanský soudní řád, daňové a pojistné zákony a některé předpisy.

Změna v zákoně reagovala především na následující skutečnosti:

- a) **Naplnění mezinárodních závazků České republiky, zejména Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod** - výbor OSN pro práva dítěte v březnu 2003 přijal na základě přezkoumání druhé pravidelné zprávy ČR o naplnění Úmluvy o právech dítěte, celou řadu doporučení ke změnám v systému sociálně právní ochraně dětí. Bohužel po vyhodnocení, které proběhlo v roce 2011, výbor konstatoval, že některé z jeho připomínek byly řešeny nedostatečně nebo částečně. Na základě této skutečnosti byla ČR opět vyzvána k zhodnocení ce-

lé situace a vytvoření strategie pro snížení počtu dětí umístovaných do ústavní péče a to především rozvojem komunitních služeb rodinného typu a pěstounské péče.

- b) **Judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu** – Česká republika se v několika případech dopustila porušení práva na ochranu rodinného a soukromého života, k němuž došlo v důsledku odebrání dětí z péče rodičů a jejich umístění do ústavní péče.
- c) **Úkoly vyplývající ze strategických dokumentů** – zákon naplňuje úkoly, které plynou z Národního akčního plánu vedoucího k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti. Cílem je zkvalitnit systém péče zaměřením systému na prevenci a všestrannou podporu rozvoje dítěte v rodinném prostředí.
- d) **Výstupy z výkonů a analýz současného systému péče o ohrožené děti v ČR, poznatky z domácí i zahraniční praxe** - návrh zákona rovněž reaguje na závěry nejnovějších výzkumů a analýz z oblasti péče o ohrožené děti a poznatků zahraniční praxe. Mezi uvedené výzkumy patří například: Hodnocení systému péče o ohrožené děti (Ministerstvo vnitra, 2007), Analýzu legislativy řízení a financování systému péče o ohrožené děti (Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2010) nebo Analýzu současného stavu v oblasti terénní činnosti orgánů sociálně – právní ochrany a stanovení optimálních podmínek výkonu SPOD ve vazbě na počet klientů (výzkumný ústav SPOD, 2010). Při zmapování zahraniční praxe vychází z právní úpravy sousedních zemí a to Slovenska, Německa, Rakouska a Polska.

Na základě těchto skutečností byly stanoveny tyto obecné cíle:

- vytvoření podmínek pro zabezpečení výchovy dítěte v rodinném prostředí nebo náhradní rodinného prostředí
- změna orientace na prevenci
- zvýšení kvality zavedením standardů kvality a sjednocení postupů OSPOD a osob pověřených OSPOD
- vytvoření alternativ k nadměrnému umístování dětí do institucionální péče rozvojem a profesionalizací pěstounské péče

Definice problému

Stav v době hodnocení (2011) nezajišťoval důslednou ochranu práv dětí. Zároveň není kladen důraz na zajištění vývoje dítěte v jeho přirozeném prostředí nebo náhradním rodinném prostředí. Současně neexistovala dostatečná síť služeb pro práci s rodinami a nejsou

stanovena kritéria pro umístění dítěte do ústavní péče. Důsledkem je vysoký počet dětí umístěných v institucionální výchově. ČR se podílí 8% (cca 11 000 dětí v institucionální péči) na celkovém počtu umístěných dětí a to především velmi malých dětí. Podle informací Ústavu pro informace ve zdravotnictví bylo v roce 2010 umístěno do ústavní péče 2 077 dětí do 3 let, což byl nejvyšší počet od roku 1998. Nejčastějšími důvody byly sociální problémy (45,9%). Světové průzkumy posledních let přitom prokázaly negativní dopad pobytu dětí v ústavní péči na jejich vývoj. Především kriminalitou po odchodu dětí z ústavu a to v plných 51% dětí.

V systému panuje značná roztržitost, část služeb pro ohrožené děti a rodiny spadá pod MPSV, část do oblasti školství a zdravotnictví. Tento stav potom neumožňuje efektivní řízení a kontrolu, zároveň nejsou stanoveny standardy kvality práce, metodiky, které by sjednocovaly pracovní postupy a efektivní ochranu všech dětí.

Hlavní těžiště práce v této oblasti spočívalo na orgánech SPOD na úrovni Obecních úřadů s rozšířenou působností (280 obcí, celkem 1 800 pracovníků). Činnost těchto orgánů však byla charakterizována nejednotným přístupem, počty pracovníků byly značně poddimenzovány a neměly dostatečné nástroje na řešení problémů v podobě funkční sítě služeb.

Pěstounskou péči či další formu náhradní rodinné péče, které zakládají nárok na pěstounské dávky, poskytovalo v roce 2011 8 375 rodin. Většina pečovala o 1 nebo 2 děti. Nejčastější formou pěstounské péče je péče příbuzenská (cca 68%), z toho ve větší míře zastoupenou prarodiči (51% z celkového počtu pěstounů).

Odměna pěstounů je pouze při péči ve zvláštních případech posuzovaná jako plat, z kterého je odváděno pojistné a tím je pěstoun účasten nemocenského a důchodového pojištění. Zvláštní formou pěstounské péče jsou zařízení pro výkon pěstounské péče, jejichž zřizovatelé hradí 90% poměrné části nákladů na domácnost a odměnu pěstouna. I zde se odměna pěstouna posuzuje jako plat.

V oblasti výkonu pěstounské péče bylo definováno celkem 5 základních problémů:

1. Pěstounská péče netvoří v dostatečné míře alternativu k institucionální péči, není dostatečný počet zájemců, především o děti zdravotně postižené a děti z etnických menšin.
2. Pěstounská péče se v řadě případů stává skrytou adopcí. Dítěti svěřenému do péče zůstává původní jméno a příjmení, rodičům bývá zpravidla zachována rodičovská zodpovědnost, se svým dítětem se mohou stýkat a mají k dítěti vyživovací povin-

nost. Zvláště zajišťování kontaktů dítěte s rodinou je pro řadu pěstounských rodin značně problematické.

3. Z důvodu nedostatečné podpory pěstounské péče (odlehčovacích služeb, poradenství, doprovázení) dochází v 8% k předčasnému ukončení pěstounské péče a návratu do ústavní výchovy.
4. Neexistuje hmotné zabezpečení pěstounské péče na dobu přechodnou v obdobích, kdy není pěstounům svěřeno dítě.
5. Neexistuje systematická podpora tohoto typu péče a kontrola jejího výkonu.

Cílem předloženého návrhu je vytvoření podmínek pro systematickou práci s rodinami s cílem setrvání v rodinném prostředí či náhradním rodinném prostředí. Systém bude orientován především na prevenci a včasná řešení. Dojde k úpravě pravidel pro činnost pracovníků, zvláště na úrovni OSPOD obcí s rozšířenou působností s cílem hledat individuálně optimální řešení situace dětí s podporou multidisciplinární spolupráce a s využitím sítě podpůrných služeb. V systému budou nastaveny standardy kvality a závazné postupy. V případech, kdy dítě nebude moci setrvat v rodinném prostředí, bude jako další řešení nastupovat náhradní rodinná péče, s výjimkou případů, kdy bude institucionální výchova nejlepším řešením v zájmu dítěte.

Pěstounská péče bude vykonávána na profesionálním základě, podmínky budou stanoveny rozhodnutím nebo dohodou o výkonu pěstounské péče. Systém příprav bude sjednocen, stejně jako způsob hmotného zabezpečení. Pěstounům bude k dispozici síť podpůrných a odlehčovacích služeb.

V případě nečinnosti bude i nadále pokračovat neuspokojivý stav v oblasti ochrany práv dětí v ČR. Nebudou naplňovány mezinárodní závazky a lze očekávat další úspěšné žaloby na stát. Bude i nadále docházet k častému selhání pěstounské péče. Vzhledem k tomu, že nebudou stanoveny bližší postupy při řešení případů a nastaveny standardy kvality, bude ochrana dětí zajišťována na velmi rozdílné úrovni.

3.2 Změny v právech a povinnostech po 1. 1. 2013

Pěstoun je povinen o dítě řádně pečovat. Při výchově přiměřeně vykonává práva a povinnosti pěstounů. Může rozhodovat pouze o běžných záležitostech, přičemž má povinnost informovat rodiče o podstatných záležitostech. Pokud je to nutné, stanoví soud další práva a povinnosti.

Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat vztah mezi dítětem a jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Jeho povinností je také umožnit styk s biologickými rodiči pokud soud nestanoví jinak.

Pokud dojde k podstatným změnám poměrů nebo neshodě mezi rodiči a pěstouny, může soud provést změnu práv a povinností nebo pěstounskou péče zrušit. Pěstounská péče zaniká nejpozději, nabude-li dítě svéprávnosti nebo dovršením zletilosti. (Česko, 2012)

Dle zákona **platného do konce roku 2012** mezi práva a povinnosti pěstouna patří:

- pěstoun je o dítě povinen osobně a řádně pečovat
- pěstoun při výkonu péče vykonává přiměřeně práva a povinnosti rodičů
- pěstoun nemá vyživovací povinnost k dítěti
- pěstoun má právo zastupovat dítě a spravovat jeho záležitosti jen v běžných věcech. O věcech nikoli běžných mají právo rozhodovat rodiče (zákonný zástupce). Pokud pěstoun nesouhlasí s rozhodnutím zákonného zástupce, může se domáhat rozhodnutí soudu. (Česko (a), 1999)

Práva a povinnosti, které stanoví zákon s platností od **1. 1. 2013**, náleží jak osobě, která o dítě pečuje, tak i osobě v evidenci. Mezi **práva** pěstounů dle zákona **patří**:

- právo na poskytnutí trvalé nebo dočasné pomoci v zajištění osobní péče o svěřené dítě. Tato pomoc spočívá zejména v krátkodobé pomoci a to po dobu, kdy je pěstoun uznán dočasně práce neschopnou, při ošetřování osoby blízké, při narození dítěte, při vyřizování nezbytných osobních záležitostí či při úmrtí osoby blízké.
- právo na poskytnutí pomoci v zajištění celodenní péče o svěřené dítě v rozsahu 14 kalendářních dnů, jestliže dítě dosáhlo alespoň 2 let
- právo na zprostředkování psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci a to alespoň jednou za 6 měsíců
- právo na možnost si bezplatně zvyšovat znalosti a dovednosti
- právo na pomoc při plnění povinností, uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a zajištění místa a asistence.

Mezi **povinnosti**, které osoba v evidenci a osoba pečující musí plnit, **patří**:

- povinnost zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o dítě a to v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních po sobě jdoucích měsíců

- povinnost umožnit sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče a spolupracovat s osobou pověřenou sledováním vývoje dítěte
- povinnost v souladu s individuálním plánem umožnit styk s osobami blízkými.

Obecní úřad s rozšířenou působností navrhne pečující osobě či osobě v evidenci uzavření **dohody o výkonu pěstounské péče** (příloha PI), která upraví podrobnosti ohledně práv a povinností spojené s výkonem pěstounské péče. Dohoda se uzavírá v obvodu, kde má osoba trvalý pobyt. Pokud dohoda o pěstounství nebude uzavřena do 30 dnů ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o svěřeni prvního dítěte do péče nebo rozhodnutí o zařazení osoby do evidence osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na dobu přechodnou, upraví podrobnosti ohledně práva a povinností příslušný obecní úřad s rozšířenou působností.

Úřad, který uvedenou dohodu uzavřel nebo vydal upravující rozhodnutí, je povinen sledovat naplňování dohody prostřednictvím svých zaměstnanců, kteří jsou povinni minimálně jednou za 2 měsíce být v osobním styku s osobou pečující nebo osobou v evidenci a s dětmi svěřenými do její péče.

Dohoda o výkonu pěstounské péče se uzavírá pouze jedenkrát bez ohledu na počet svěřených dětí. Pokud je dítě svěřeno do péče manželů, uzavírá se opět pouze jedna dohoda a to bez ohledu na to, zda jsou všechny děti svěřeny do péče obou manželů. Platnost dohody trvá po dobu pěstounské péče, po dobu vedení osoby v evidenci, po dobu, kdy je osoba poručníkem, po dobu předpěstounské péče.

Dohoda může být vypovězena z důvodu závažného a opakovaného porušování povinností, pro opakované maření sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče nad výkonem pěstounské péče a pro odmítnutí přijetí dítěte do pěstounské péče na dobu přechodnou bez uvedení vážného důvodu na straně osoby v evidenci. (Česko, 1999 (b))

3.3 Hmotné zabezpečení dávkami pěstounské péče

Pěstouni, kteří vykonávají pěstounskou péče, mají právo na pěstounské dávky. Pro dávky posuzujeme péči poskytovanou osobou v evidenci (osoba vedené v evidenci osob, které mohou vykonávat pěstounskou péči na dobu přechodnou) a osobu pečující, která:

- je pěstounem
- byla do dosažení zletilosti dítěte pěstounem nebo poručníkem, ale pouze po dobu, kdy má nezaopatřené dítě nárok na úhradu potřeb dítěte
- vykonává předpěstounskou péči (osoba, která má zájem stát se pěstounem)

- je poručníkem dítěte v případě, že o dítě řádně pečuje
- má dítě v osobní péči a v současné době probíhá soudní řízení o ustanovení poručníka

Mezi dávky pěstounské péče, které mohli pěstouni do **konce roku 2012** čerpat, patří **opakující se dávky** - příspěvek na úhradu potřeb dítěte a odměna pěstouna a **jednorázové dávky** - příspěvek při převzetí a příspěvek na zakoupení motorového vozidla

Příspěvek při převzetí

Nárok vznikl pěstounovi, který převzal dítě do péče, a příspěvek se vyplácel jednorázově.

Výše příspěvku činila:

- do 6 let	8 000 Kč
- do 6 do 15 let	9 000 Kč
- od 15 do 18 let	10 000 Kč

Příspěvek při zakoupení motorového vozidla

Nárok na dávku vznikl pěstounovi, který měl v péči 4 a více dětí, včetně dětí zletilých, pokud zakoupil motorové vozidlo nebo zajistil nezbytnou celkovou opravu. Výše příspěvku činila 70% z pořizovací ceny, nejvýše však 100 000 Kč. Pokud do 5 let pěstoun vozidlo daroval, prodal nebo začal jej používat pro výdělečnou činnost, byl povinen poměrnou část vrátit.

Odměna pěstouna

Uvedenou dávku mohl žádat pěstoun, kterému bylo svěřeno do péče alespoň jedno dítě. Výše měsíční odměny pěstouna byla stanovena jako součin životního minima jednotlivce a koeficientu 1,00.

Pokud pěstounovi byly svěřeny více jak 3 děti nebo pečoval o dítě, které bylo závislé na péči jiné osoby a to v II, III a IV. stupni závislosti podle zvláštních předpisů, byla pěstounovi vyplácena odměna pěstouna ve zvláštních případech.

Výše měsíční odměny činila součin částky životního minima na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 5,5. Pokud bylo svěřeno pěstounovi další dítě, odměna pěstouna se zvyšovala o součin na osobní potřeby pěstouna a koeficientu 0,5, u dítěte v II, III a IV stupni závis-

losti o koeficient 0,75. Podmínkou výplaty bylo, že pěstoun nesměl být po celý kalendářní měsíc výdělečně činný.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte mělo nárok nezletilé dítě svěřené do pěstounské péče a to i v případě dosažení zletilosti, pokud je nezaopatřené a uhrazuje náklady společně s osobou, která byla jeho pěstounem. Tato dávka byla vyplácena nejdéle do 26 let. Pokud dítě pobíralo důchod z důchodového pojištění, náležel příspěvek ve výši rozdílu mezi tímto příspěvkem a touto částkou.

Výše měsíčního příspěvku činila součin životního minima dítěte a koeficientu 1,4, u nezaopatřeného dítěte koeficientu 2,3.

Pokud se jednalo o **osobu závislou na jiné fyzické osobě** a to:

- v I. stupni (lehká závislost), koeficientem 2,35
- v II. stupni (středně těžká závislost), koeficientem 2,90
- v III. stupni (těžká závislost) nebo ve IV. stupni (úplná závislost), koeficientem 3,10

Příspěvek se vyplácel pěstounovi. (Česko, 1995)

Od **1. 1. 2013** přestávají být pěstounské dávky dávkami státní sociální podpory, vyplácené dle zákona č. 117/1995 Sb. a podléhají zákonu č. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí (Česko, 1999 (b)).

Mezi dávky, které mohou pěstouni **od 1. 1. 20213** čerpat patří dávky:

- **opakující se** - příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna
- **jednorázové** - příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení motorového vozidla
- **nové dávky** - příspěvek při ukončení pěstounské péče

Příspěvek při převzetí dítěte

Nárok na příspěvek při převzetí dítěte má nárok osoba pečující, která převzala dítě do pěstounské péče. Příspěvek, pokud se jedná o totéž dítě, náleží pouze jednou a vyplácí se jednorázově.

Výše příspěvku činí:

- do 6 let 8 000 Kč
- od 6 let do 12 let 9 000 Kč
- od 12 let do 18 let 10 000 Kč

Příspěvek při ukončení pěstounské péče

Nárok na uvedený příspěvek má fyzická osoba při ukončení pěstounské péče, která byla ke dni dosažení zletilosti v pěstounské péči. Nárok při skončení pěstounské péče náleží pouze jednou.

Výše jednorázového příspěvku činí 25 000 Kč.

Příspěvek při zakoupení motorového vozidla

Nárok vzniká pečující osobě, která má v péči nejméně 3 děti, včetně zletilých dětí, které zakládají pečující nárok na odměnu pěstouna. Podmínkou je, že pečující osoba nesmí vozidlo používat pro výdělečnou činnost. Pokud osoba do 5 let ode dne, kdy jí byl příspěvek poskytnut, vozidlo prodá, daruje nebo začne používat pro výdělečnou činnost, je povinna poměrnou část příspěvku vrátit.

Výše příspěvku činí 70% pořizovací ceny motorového vozidla nebo prokázaných výdajů na opravy, nejvýše však do 100 000 Kč. Součet těchto příspěvků za 10 let nesmí přesáhnout 200 000 Kč.

Odměna pěstouna

Pokud jsou oba manželé osobou pečující nebo osobou v evidenci, náleží odměna pěstouna pouze jednomu z nich. Odměna pěstouna náleží pěstounovi, který je rodičem nebo prarodičem otce nebo matky svěřeného dítěte, pouze **v případech vhodných zvláštního zřetele** a to se zřetelem na majetkové a sociální poměry pečující osoby. Pro účely rozhodnutí o přiznání dávky je krajská pobočka Úřadu práce povinna si vyžádat vyjádření příslušného obecního úřadu s rozšířenou působností.

Odměna pěstouna se pro účely zákonů upravující daně z příjmů, pojistné na sociální zabezpečení, pojistné na úrazové pojištění a pojistné na všeobecné zdravotní pojištění považuje za příjem ze závislé činnosti.

Výše odměny pěstouna činí za kalendářní měsíc:

- 8 000 Kč, je-li pečováno o jedno dítě,

- 12 000 Kč, je-li pečováno o 2 děti,
- 20 000 Kč, je-li pečováno
  1. alespoň o 3 děti
  2. je-li pečováno alespoň o 1 dítě, které je závislou na pomoci fyzické osoby ve II., III. nebo IV. stupni závislosti
  3. jde-li o osobu v evidenci, a to i v případě pokud nepečuje o žádné dítě nebo 24 000 Kč pečuje-li pěstoun, kterému bylo svěřeno dítě na přechodnou dobu dítě závislou na pomoci jiné fyzické osoby v II., III. a IV. stupni

Za každé dítě svěřené do péče pečující osoby se odměna pěstouna zvyšuje o 4 000 Kč.

Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Příspěvek náleží nezletilému nezaopatřenému dítěti svěřenému do pěstounské péče. Příspěvek náleží i dítěti po dosažení zletilosti, pokud je nezaopatřený. Podmínkou je, aby dítě trvale žilo a uhrazovalo náklady na domácnost společně s osobou, která byla do dovršení zletilosti jeho pěstounem.

Výše příspěvku činí:

- 4 500 Kč pro dítě ve věku do 6 let
- 5 550 Kč pro dítě ve věku od 6 do 12 let
- 6 350 Kč pro dítě ve věku od 12 do 18 let
- 6 600 Kč pro dítě ve věku od 18 do 26 let

Pokud se jedná o dítě závislé na pomoci jiné fyzické osoby, činí příspěvek:

Dítě ve věku	Dítě ve stupni			
	Kč	Kč	Kč	Kč
Do 6 let	4 650	5 550	5 900	6 400
6 – 12 let	5 650	6 800	7 250	7 850
12 – 18 let	6 450	7 800	8 300	8 700
18 – 26 let	6 750	8 100	8 600	9 000

Tabulka 1 - Příspěvek na úhradu potřeb dítěte

Pečující osoby mohou čerpat i ostatní dávky státní sociální podpory a to rodičovský příspěvek, přídavek na dítě a příspěvek na bydlení. Osoba v evidenci může čerpat příspěvek na bydlení.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

V bakalářské práci jsme se zaměřili na pěstounskou péči jako jednu z nejvýznamnějších forem náhradní rodinné péče. Pěstounství v roce 2013 výrazně ovlivnily změny způsobené novelizací zákona o sociálně právní ochraně dětí. Změna legislativy si kladla za cíl především zkvalitnění a profesionalizaci pěstounské péče. Současně dochází k podstatným změnám v oblasti práv a povinností pěstounů. Mezi nejvýznamnější změny potom patří zvýšení a změna ve formě výplaty hmotného zabezpečení pěstounů, vznik nových podpůrných a odlehčovacích služeb. Všechna tato opatření mají vést k zabezpečení výchovy a všestranného rozvoje ohroženého dítěte v náhradním rodinném prostředí.

Cílem předpokládaného výzkumu je zjistit, jaká pozitiva přinesly nové podmínky stanovené zákonem v oblasti pěstounství a jakým způsobem ovlivnily současné pěstouny. Současně zjistit oblasti, v jakých by současní pěstouni přivítali případná zlepšení a jak hodnotí změny v oblasti hmotného zabezpečení pěstounů.

4.1 Výzkumné otázky

K dosažení výzkumného cíle jsme si stanovili hlavní výzkumnou otázku: **Mají změny ze strany státu platné od 1. 1. 2013 pozitivní vliv na výkon pěstounské péče?**

Dílní výzkumné otázky:

1. Jak ovlivnila novelizace zákona o výkonu pěstounské péče nárůst počtu pěstounských rodin?
2. Která z forem, zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče, je před i po změně legislativy nejčastější?
3. Jak vnímají současní pěstouni změny v oblasti práv a povinností pěstounů platných od 1. 1. 2013?
4. V kterých oblastech, souvisejících s výkonem pěstounské péče, by současní pěstouni přivítali případná zlepšení?
5. Jak pěstouni hodnotí změnu v oblasti hmotného zabezpečení a změnu formy jeho výplaty?

4.2 Metoda výzkumu

Pro bakalářskou práci jsme zvolili formu smíšeného výzkumu. Jako formu sběru dat jsme použili dotazník a analýzu dokumentů. Po analýze výsledků jsme se rozhodli doplnit

výzkum ještě rozhovorem s pěstounkou, která vykonává nezprostředkovanou formu pěstounské péče.

Výhodou dotazníkové šetření je možnost získání názorů většího množství lidí v poměrně krátkém časovém intervalu. Při vytváření dotazníku (příloha PII) jsme vycházeli přímo ze svých zkušeností získaných prostřednictvím svého zaměstnání, jelikož jednou z náplní naší profese jsou dávky pěstounské péče a jejich výplata. K získání dat byl vytvořen ne-standardizovaný dotazník, který obsahoval celkem 19 položek. Většina otázek byla uzavřená s možností výběru, polozavřených a dvou otevřených otázek. Kompletní výsledky všech položek dotazníkového šetření jsou doloženy v příloze (příloha PIII). Dotazník byl anonymní a určený pro současné pěstouny, kteří jsou evidovaní na státní sociální podpoře v Prostějově.

„Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“ (Škvaříček, Šed'ová, s. 17)

Analýza dokumentů vychází z žádostí o pěstounské dávky a spisové dokumentace současných pěstounů pobírajících odměnu pěstouna vedených na kontaktním pracovišti v Prostějově. Dávky pěstounské péče, včetně evidence jednotlivých spisů, vyplácí od října roku 1995 státní sociální podpora, jejíž součástí je i kontaktní pracoviště Prostějov. Z dokumentace jednotlivých pěstounů jsme získali data a základní fakta, které nejsou možné zjistit dotazníkovým šetřením ani rozhovorem.

Metodu hloubkového rozhovoru s polostrukturovanými otázkami jsme zvolili k získání potřebných dat, s jejichž pomocí chceme získat detailní informace o studovaném jevu. Otázky byly sestaveny tak, aby korespondovaly s položkami v dotazníku, které byly kladené ostatním pěstounům. Naším cílem bylo získat podrobnější názor pěstouna k jednotlivým položkám. Výhodou metody polostrukturovaného rozhovoru je i možnost kladení doplňujících otázek, které mohou vyplynout až na základě probíhajícího rozhovoru. Doplňující otázky slouží výzkumníkovi k upřesnění a k lepšímu pochopení výpovědi. Pěstounku jsme oslovili v rámci její návštěvy našeho pracoviště a ta s rozhovorem souhlasila. Jelikož se jedná o citlivé téma, nechali jsme volbu prostředí pro rozhovor na jejím rozhodnutí. I přesto, že si pěstounka vybrala pro konání rozhovoru své domácí prostředí, nesouhlasila

s nahráváním rozhovoru, které by pro ni, dle jejího vyjádření, představovalo stresující faktor. Toto rozhodnutí jsme respektovali a rozhovor jsme zapisovali ručně.

4.3 Výzkumný soubor

Jako výzkumný soubor jsme zvolili všechny osoby, které v současné době vykonávají pěstounskou péči a současně pobírají odměnu pěstouna na okrese Prostějov. Jedná se tedy o pěstouny, kteří mají v péči alespoň jedno nezaopatřené dítě nebo pěstouny, kteří vykonávají pěstounskou péči na dobu přechodnou. Pro rozhovor jsme oslovili pěstounku vykonávající pěstounskou péči opět v okrese Prostějov.

4.4 Předvýzkum – ověření dotazníku

Před samotnou realizací dotazníkového šetření jsme provedli předvýzkum (leden 2013) na 10 respondentech, aby se zmenšilo riziko neúspěchu při vlastním dotazníkovém šetření. Na základě předvýzkumu sice nelze činit obecné závěry z důvodu malého výzkumného vzorku, ale je možné upravit formulaci otázek či vypuštění nebo přidání některé položky.

Dle respondentů byly otázky formulovány srozumitelně a jejich obsah byl jasný. Na základě 100% návratnosti s kladným hodnocením dotazovaných, jsme přikročili k samotnému výzkumu a distribuci dotazníků.

4.5 Realizace výzkumu

Pro realizaci našeho výzkumu jsme si vybrali pracoviště státní sociální podpory v Prostějově. Jedním z důvodů byla i skutečnost, že od roku 1995 je součástí náplně naší práce i výplata pěstounských dávek. Uvedené pracoviště eviduje spisovou dokumentaci všech osob, které pobírají odměnu pěstouna od října 1995.

Pro dotazníkovou formu výzkumu jsme zvolili nejvýhodnější způsob a to osobní předání dotazníků. Využili jsme situaci, kdy se převážná část pěstounů dostavila na uvedené pracoviště s cílem zúčtování odměny pěstouna. Výhodou tohoto způsobu zadávání dotazníků byla stoprocentní návratnost.

Volbu prostředí, v kterém bude rozhovor probíhat, jsme ponechali na volbě dotazované. Ta si na základě vlastního rozhodnutí zvolila své domácí prostředí. Toto rozhodnutí odůvodnila tím, že se jedná o velmi citlivé téma a v domácím prostředí se bude cítit příjemně a uvolněně.

5 JIŽ REALIZOVANÁ DOTAZNÍKOVÁ ŠETŘENÍ V PĚSTOUNSKÝCH RODINÁCH

V úvodní části našeho výzkumu bychom nejprve chtěli seznámit se dvěma zajímavými výzkumy, které se zabývaly problematikou pěstounství.

Dotazníkové šetření bylo realizováno prostřednictvím Občanského sdružení Rozum a cit a bylo provedeno v rámci projektu „**Pěstouni mají právo na služby**“. Projekt probíhal od července 2006 do července 2007 s konkrétním cílem zmapování reálných potřeb pěstounů a zjištění povědomí o jejich právech. Již v době realizovaného výzkumu bylo poukázáno na skutečnost, že i přesto, že se finanční odměňování zlepšuje, stále chybí řada podpůrných služeb i systémových změn v oblasti dětí žijící mimo vlastní rodinu.

Poštovní anketou bylo v období od října 2006 – listopadu 2006 osloveno celkem 686 respondentů. Dotazníky byly poté zpracovány PhDr. Haberlovou Věrou a PhDr. Bubleovou Vědunou.

Pěstouni ve více než 44% se domnívali, že jsou o svých právech a nárocích nedostatečně informováni a mají pouze částečné nebo zcela minimální informace. Jako nejdůležitějšího poskytovatele informací označili sociální pracovníky, poté následují různá občanská sdružení, média a internet. Výzkumem bylo dále zjištěno, že pěstouni mají nejvíce informací (71% respondentů) v základních obecných záležitostech a to především v oblasti uspořádání vztahů mezi pěstounem a dítětem v pěstounské péči. Pouze částečně se pěstouni vyznají v oblasti pěstounských dávek.

Polovina pěstounů považuje pomoc státu za dostatečnou. Odlišný názor měli pěstouni, jejichž rodiny byly zatíženy většími starostmi ať už v oblasti finanční či zdravotního handicapu dítěte. Celkem 70 % dotazovaných pěstounů postrádalo v nabídce něco podstatného, co by situaci v rodině ulehčilo. Pokud byla pěstounům v dotazníku nabídnuta uzavřená otázka, nejčastěji postrádali pomoc ve finančním zajištění domácnosti, v péči o děti se vzdělávacími a výchovnými problémy, ve vzdělání dětí a zajištěním budoucnosti pro děti. Pokud byla respondentům ponechána možnost volné odpovědi, nejvíce preferovaná pomoc se dvojnásobně týkala oblasti poradenství, služeb a jiných opatření nepeněžního charakteru nežli finanční odměny. (Pěstounská péče, 2007)

Cílem dalšího celostátního výzkumu veřejného mínění „**Češi a pěstounská péče 2012**“, který pro Nadační fond J&T zpracovala agentura Perfect Crowd, bylo zjištění zájmu veřej-

nosti o pěstounskou péči. Reprezentativním vzorkem byly osoby starší 18 let v celkovém počtu 1000 respondentů. Výsledky průzkumu byly prezentovány 2. 4. 2012. Z výstupů bylo zjištěno, že 5% respondentů má vážný zájem stát se pěstounem. Zajímavý byl také názor, kdy třetina z dotazovaných respondentů znala někoho ve svém okolí jako ideálního kandidáta na pěstouna. Z hlediska dětí přijatých do pěstounské péče by 5% nevadilo starat se o mentálně postižené dítě, 6% o dítě fyzickým handicapem a 10% respondentů by bylo ochotno přijmout dítě z národnostní menšiny. Výrazná shoda byla zaznamenána i v oblasti názoru na poskytování příspěvků příbuzným, kdy pro zachování se vyslovilo celkem 67% respondentů. (Nadační fond J&T, 2012)

Výsledky realizovaných projektů potvrdily původní předpoklady, že je třeba provést řadu opatření ze strany státu, které povedou ke zkvalitnění pěstounské péče a k dostatečnému ohodnocení jejího výkonu, jak v oblasti nepeněžní, tak i v oblasti hmotného zajištění. Určitou naději přinesly výsledky šetření ohledně zájmu o pěstounství, kdy bylo zjištěno, že ČR disponuje dostatečným počtem zájemců o pěstounství. I přesto je třeba v této sféře řada osvětových kampaní a také zvýšení společenského statusu pěstounů.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A VYHODNOCENÍ DAT

Při analýze výsledků výzkumu jsme vycházeli z dat týkajících se pěstounů v okrese Prostějov. Tyto výsledky tedy nejsou platné celorepublikově, ale i přesto vzhledem k počtu spisů a respondentů jsou významnými výstupy malé části pěstounů na to, jaký je jejich pohled na tuto oblast náhradní rodinné péče.

V následující části výzkumu je provedeno vyhodnocení, které vede k získání odpovědí na výzkumné otázky a současně na hlavní výzkumnou otázku. Získaná data jsou zpracována ve formě tabulek a grafů s následným vyhodnocením.

6.1 Vyhodnocení analýza dokumentů

Jak jsme již uvedli v teoretické části, do úkolů souvisejících s novelizací zákona o sociálně právní ochraně dětí patří i zajištění dostatečného pokrytí pěstounské péče pěstouny a tím zvýšení počtu dětí umísťovaných do této formy náhradní rodinné péče. Základem pro výzkum se tedy stali pěstouni vykonávající pěstounskou péči v okrese Prostějov.

Odpověď k výzkumné otázce: „*Jak ovlivnila novelizace zákona o výkonu pěstounské péče nárůst počtu pěstounských rodin?*“

Dne 1. 10. 1995 dochází ke vzniku systému státní sociální podpory, jehož součástí je i výplata dávek odměny pěstouna. Vycházeli jsme ze skutečnosti, že v období od října do prosince roku 1995 si všichni tehdejší pěstouni podali žádost o odměnu pěstouna. Z uvedeného počtu 28 žadatelů pouze 5 osob začalo vykonávat pěstounskou péči v roce 1995.

Předpokládáme, že osoba, která se stala pěstounem, si současně podala žádost o pěstounské dávky, včetně odměny pěstouna. Z tabulky a grafu můžeme tedy vypočítat, kolik osob se v jednotlivých letech v období od vzniku státní sociální podpory do roku 2013 stalo pěstouny.

Tabulka 2 - Počet podaných žádostí o odměnu pěstouna

1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
28	6	6	10	13	5	7	9	12	12

2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
8	11	13	26	19	19	12	13	21

Graf 1 - Počet nových žádostí o odměnu pěstouna

Z výše uvedeného vyplývá, že nejnižší nárůst pěstounů byl v roce 2000 a nejvyšší nárůst pěstounů byl v roce 2008. Kladli jsme si otázku, z jakého důvodu právě v roce 2008 dochází k poměrně vysokému nárůstu. Dospěli jsme k závěru, že data mohou souviset se změnami, které předcházely roku 2008. V průběhu roku 2007 dochází k řadě změn v zákonech, které přímo ovlivňují výši pěstounských dávek. Jedná se především o navýšení životního minima a současně i ke změnám výše dávek státní sociální podpory v oblasti pěstounství, ať už se jedná o odměnu pěstouna či úhradu potřeb dítěte. Dalším neméně významným ovlivňujícím faktorem může být i skutečnost, že v roce 2008 došlo ke zvýšení v oblasti dávek, které nepřímo souvisí s výkonem pěstounství, ale které pěstoun může čerpat. Touto dávkou je rodičovský příspěvek a přídavek na dítě.

Domníváme se tedy, že pokud dojde k pozitivním změnám jako je navýšení v oblasti hmotného zajištění, dochází v následujícím období i ke zvýšení počtu zájemců o pěstounství. S tímto úsudkem koresponduje počet nových pěstounů v roce 2008, ale tak i v roce 2013. Můžeme tedy očekávat, že nárůst pěstounů bude mít i nadále vzrůstající tendenci. Na výzkumnou otázku tedy můžeme odpovědět, že pod vlivem novelizace zákona došlo k nárůstu počtu pěstounských rodin a tím i k nárůstu zájemců z řad veřejnosti o pěstounství.

Odpověď k výzkumné otázce: „Která z forem, zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče, je před i po změně legislativy nejčastější?“

K 31. 12. 2013 pěstounskou péči v okrese Prostějov vykonávalo celkem 128 pěstounských rodin. Všechny tyto rodiny současně pobírají dávky pěstounské péče. V současné době je svěřeno 68 pěstounům dítě do společné péče manželů.

Z hlediska vzniku můžeme pěstounskou péči dělit na formu zprostředkovanou a nezprostředkovanou. Zprostředkovanou formu představuje klasická pěstounská péče a pěstounská péče na dobu přechodnou. Nezprostředkovanou formu pěstounství představuje péče prarodičů a ostatních příbuzných. K 31. 12. 2012 v převážně většině případů převažovala forma nezprostředkované pěstounské péče, a to v 76 případech péče prarodičů a v 20 případech péče ostatních příbuzných. K 31. 12. 2013 v drtivé většině opět převažovala pěstounská péče nezprostředkovaná a to v 81 případech péče prarodičů a v 25 případech péče ostatních příbuzných. V roce 2012 a v roce 2013 v okrese Prostějov nebyl vedený žádný pěstoun v evidenci, čili žádný pěstoun nevykonával pěstounskou péči na dobu přechodnou.

Výsledek může být překvapivý, ale koresponduje s celorepublikovou statistikou. Při srovnání statistiky pěstounů v okrese Prostějov s celorepublikovou statistikou převládá péče nezprostředkovaná nad zprostředkovanou. Rozdíly jsme shledali pouze v poměru klasické pěstounské péče a péče jiných příbuzných, kdy v celorepublikovém počtu je v porovnání s okresem Prostějov více zastoupena klasická pěstounská péče oproti péči ostatních příbuzných.

K 31. 12. 2012 v ČR bylo celkem 10 044 pěstounů, z toho 6 952 (65%) tvořila nezprostředkovaná forma pěstounské péče. K 31. 12. 2013 bylo na území ČR celkem 11 417 pěstounů, z toho 7 592 (66%) tvořila nezprostředkovaná pěstounská péče. (Roční výkaz o výkonu sociálně - právní ochrany za rok 2012, 2013, Roční výkaz o výkonu sociálně - právní ochrany za rok 2013, 2014)

Tabulka 3 - Srovnání zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče

	Zprostředkovaná PP				Nezprostředkovaná PP			
	Klasická		PP na dobu přechodnou		Prarodiče		Ostatní příbuzní	
Stav k 31.12.	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
Okres Prostějov	20 (17%)	22 (17%)	0	0	76 (66%)	81 (63%)	20 (17%)	25 (20%)
Celkem	3 492 (35%)	3 825 (34%)	0	108	4 922 (49%)	5 640 (50%)	1 630 (16%)	1 796 (16%)

V souvislosti s tímto zjištěním jsme si kladli otázku, zda v případě převládajícího počtu rodin, které vykonávají nezprostředkovanou formu pěstounství a to především v případech, kdy dítě převzal do péče rodič nebo prarodič matky či otce dítěte, nemůže docházet ke zneužívání pěstounství. Potom by vyšší počet mohl souviset především s finančním zabezpečením dávkami pěstounské péče. A právě tato skutečnost bývá pěstounské péči ze strany veřejnosti vytýkána. I v této oblasti dochází v souvislosti se změnou legislativy k důležité změně. Aby nedocházelo ke zneužívání, kdy by byly děti předávány do péče prarodičů pouze z důvodů získání nároku na pěstounské dávky, je odměna pěstouna vyplácena pouze prarodičům, jejichž případ byl shledán případem vhodným zvláštního zřetele. O skutečnosti, zda případ splňuje tuto podmínku, rozhoduje příslušné oddělení OSPOD. Na základě písemného vyjádření je možné dávku odměny pěstouna vyplácet. Výjimku, kdy se nevyžaduje toto rozhodnutí, tvoří případy, kdy prarodič má v pěstounské péči tři a více dětí nebo pokud pečuje o dítě postižené.

Ze spisové dokumentace jsme dále zjistili, že ve čtyřech případech nebylo vyžadováno vyjádření OSPOD o případu vhodného zvláštního zřetele z důvodu péče o více než tři nezaopatřené děti, ve čtyřech případech z důvodu, kdy do péče prarodičů bylo svěřeno dítě se zdravotním postižením. Péče všech ostatních prarodičů byla posouzena jako případ vhodný zvláštního zřetele. Mezi důvody, které pěstouni nejčastěji uváděli do žádostí o od-

měnu pěstouna, bylo především nedostatek finančních prostředků a s tím spojená finanční náročnost ze strany dětí, neschopnost vzhledem k věku či nemoci zvýšit si příjem.

Na základě tohoto vyjádření je dávka odměna pěstouna vyplácena všem současným pěstounům na okrese Prostějov. Výjimku tvoří pouze dva případy, kdy péče prarodiče sice splňovala podmínku zvláštního zřetele, pěstounům byl přiznán předčasný starobní důchod. V tomto případě dle zákona nelze dávku vyplácet.

Na výzkumnou otázku lze odpovědět, že změna v legislativě nepřinesla v oblasti poměru zprostředkované pěstounské péče oproti nezprostředkované pěstounské péči žádné změny. I nadále převládá ve větší míře nezprostředkovaná pěstounská péče a to v drtivé míře péče prarodičů.

6.2 Výsledky dotazníkové šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 107 pěstounů z okresu Prostějov z celkového počtu 128 pěstounů s 100% návratností. Výzkum zjišťoval především, jak ovlivnila změna zákona postoje pěstounů v oblasti práv a povinností a v oblasti hmotného zabezpečení dávkami pěstounské péče.

Z dotazníkového šetření byly vybrány položky, které ovlivňují a přinášejí odpovědi na výzkumné otázky. Ty jsou potom následně vyhodnoceny. Současně jsou k nim přiřazena i jednotlivé znázornění pomocí tabulek či grafů. Celkové výsledky jednotlivých položek dotazníkové šetření jsou doloženy v příloze (příloha P II).

Odpověď k otázce: „Jak vnímají současní pěstouni změny v oblasti práv a povinností pěstounů platných od 1. 1. 2013?“

K dosažení této výzkumné otázky sloužily položky, na základě kterých jsme se snažili zjistit postoj současných pěstounů k právům a povinnostem platným od 1. 1. 2013.

Dotazníkovým šetřením bylo zjištěno, že poměrně početná skupina z oslovených respondentů vykonává pěstounství již delší dobu. Respondenti patřící do této skupiny osob, prošli během doby výkonu pěstounství řadou změn ze strany státu a dokonale znají i problémy provázející pěstounství, s kterými se každodenně musí vypořádat. Předpokládáme, že právě tyto odpovědi mohou přinést v následujících položkách zajímavá zjištění.

Graf 2 - Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Záměrně jsme zařadili do dotazníku také otázku na formu pěstounské péče. Z důvodu, že pěstouni, které motivovala pro rozhodnutí stát se pěstounem především neuspokojivá rodinná situace vlastních dětí, mohou mít na problematiku pěstounství poměrně odlišný názor, nežli pěstoun, který vykovává pěstounskou péči pouze na základě vlastního rozhodnutí. Negativem také zůstává fakt, že v současné době na okrese Prostějov není evidován žádný pěstoun na dobu přechodnou, jehož odpovědi by mohly přinést zcela odlišné poznatky.

Graf 3 - Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?

Naprostá většina pěstounů odpověděla, že je zcela spokojena se změnami platnými od 1. 1. 2013 v oblasti výkonu pěstounské péče. K této skupině můžeme jistým způsobem přičíst i pěstouny, kteří jsou částečně spokojeni. Celkově tedy můžeme hodnotit výsledek této položky pozitivně. Pozitivní přístup ke změnám ze strany pěstounů můžeme spojit

s řadou nových podpůrných či odlehčovacích služeb, včetně finanční podpory pěstounů ze strany státu a to i pro formu její výplaty, kdy odměna již není dávkou, ale platem se všemi jeho výhodami.

Tabulka 4 - Jak jste spokojen/a se změnami ve výkonu pěstounské péče platnými od 1. 1. 2013 (práva a povinnosti pěstouna)?

	počet respondentů
zcela spokojen/a	68
částečně spokojen/a	28
málo spokojen/a	4
nespokojen/a	4
nezaznamenal/a	3

Někteří pěstouni i přesto, že změny spojené s výkonem pěstounské péče hodnotí pozitivně, shledávají v některých oblastech slabá místa. V převážné většině se jedná o téma a rozsah školení, výše odměny pěstouna a postavení biologických rodičů. Odpověď na otázku pomoci státu v oblasti výkonu pěstounské péče přepokládala .

Je velmi potěšujícím zjištěním, že drtivá většina respondentů plně souhlasí se svými právy a povinnostmi, tak jak jsou v současné době nastavené a nechápe je jako zbytečné. Někteří vyjádřili spokojenost nad tím, že jim při výkonu pěstounské péče pomáhá OSPOD či jiná sdružení. Jiní souhlasili s důležitostí těchto opatření, připustili však, že je v některých momentech obtěžují.

Graf 4 - Vnímáte některá práva a povinnosti pěstouna jako zbytečné?

Pěstouni se také vyjadřovali k problematice, která práva jsou pro ně nejvíce zbytečná. Pouze 19 respondentů uvedlo důvody, které chápou jako zbytečné. Odpovědi byly kategorizovány do 3 kategorií. Šest respondentů považuje za zbytečná práva a povinnosti v oblasti byrokracie (hlášení soudu, zúčtování daně), devět respondentů opět v oblasti školení – vzdělávání (rozsah, témata, povinnost) a šest dotazovaných spatřuje zcela zbytečné práva a povinnosti v oblasti biologických rodičů (styk s dítětem, malá zastupitelnost).

Na výzkumnou otázku lze tedy odpovědět, že současní pěstouni vnímají převážně pozitivně změny ve svých právech a povinnostech souvisejících s pěstounstvím, které s sebou přinesla novelizace zákona. Ale i přesto malá část respondentů spatřuje v některých oblastech slabá místa.

Odpověď k výzkumné otázce: „V kterých oblastech, souvisejících s výkonem pěstounské péče, by současní pěstouni přivítali případná zlepšení?“

Dotazníkové šetření nám zajistilo potřebné odpovědi k zodpovězení výzkumné otázky ohledně zjištění oblastí pěstounské péče, v kterých by současní pěstouni přivítali případná zlepšení.

Rok 2013 byl pro všechny pěstouny rokem velkých změn, které zasáhly všechny oblasti jejich výkonu. Po více jak roku mohou pěstouni zhodnotit dopad těchto změn a poukázat na slabá místa. Výsledky výzkumu spojené s otázkou ohledně oblastí spojených s výkonem pěstounské péče, v kterých by respondenti přivítali případná zlepšení, dopadly velmi překvapivě. Dotazovaným byla dána možnost vybrat i více variant nebo využít možnosti doplnění o další, dle svého úsudku.

Velká část pěstounů, celkem 46, označila, že by přivítala lepší informovanost o svých právech a povinnostech. Tento výsledek je velmi překvapující. Všichni pěstouni na počátku roku 2013 uzavřeli dohodu o výkonu pěstounské péče, ve které jsou podrobně objasněna práva a povinnosti pěstouna. Domníváme se, že důvodem velkého počtu pěstounů v tomto výstupu může být nedostatečné prostudování sjednané dohody či nedostatečné seznámení pěstounů ze strany zprostředkovatele služeb s podmínkami uvedenými v dohodě o výkonu pěstounské péče a na základě nevědomosti potom chybějící následná konzultace se zprostředkovatelem. Výstupy ohledně zlepšení v oblasti větší pomoci v oblasti odborné pomoci a poradenství mohou souviset právě s uvedenou skutečností, kdy právo na odbornou pomoc a poradenství je jedním z nových práv pěstoun a je také zakotveno v dohodě o výkonu pěstounské péče (příloha P I). Požadavek na zlepšení v oblasti větší

pomoci sociálních pracovníků souvisí dle mého názoru s nevhodně vybranými tématy pro vzdělávání pěstounů, časovým rozsahem či přímo s povinností vzdělávat se.

Tabulka 5 - V které oblasti byste uvítal/a případné zlepšení?

	počet respondentů
lepší informovanost o právech a povinnostech plynoucích z výkonu pěstounství	46
větší pomoc v oblasti odborné pomoci a poradenství	18
větší pomoc sociálních pracovníků	6
vyšší finanční ohodnocení	35
jiné	11

Pouze 11 pěstounů využilo možnosti doplnění vlastního názoru na oblast, v které by přivítali případná zlepšení. U odpovědí jsme provedli kategorizaci do čtyř skupin. I přes to, že to byl názor pouze malé skupiny dotazovaných, byly jejich odpovědi zajímavé. Nejvíce respondentů by přivítalo více práv zastupování svěřených dětí. Dle zákona pěstoun rozhoduje za dítě pouze v běžných věcech. Příkladem může být případ pěstouna, který měl zájem dítěti, které má svěřeno do pěstounské péče, vyřídit cestovní pas. Obdobná situace platí i v případě vyřízení občanského průkazu pro dítě, sirotčího důchodu či rozhodování o léčbě u lékaře. V těchto případech je nutný souhlas zákonného zástupce čili biologického rodiče, pokud rodiče nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti.

Jako příklad uvádíme případ pěstounky, která má v péči dvě děti, jejichž matka zemřela. Jelikož nemá právo k vyřízení sirotčího důchodu, musela požádat otce dětí k jeho vyřízení. Problém však nastal v případě jednoho z otců (děti nemají společného otce), který do dnešního dne sirotčí důchod pro dítě na úřadech nevyřídil. Je tedy paradoxem, že ačkoliv dětem zemřela společná matka, sirotčí důchod pobírá pouze jedno z nich.

Respondentům byla dána možnost využít dvou otevřených otázek ke kladnému či zápornému zhodnocení práv a povinností platných od 1. 1. 2013 s cílem získání, co nejvíce možných informací. Dle nejčastějších odpovědí jsem provedla kategorizaci do pěti skupin. Velmi pozitivně z odpovídajících respondentů hodnotí především školení – vzdělávání pěstounů. V současné době probíhají školení v prostorách, které poskytl Magistrát města

Prostějova. Tato školení provádí například Poradna pro rodinu, Triáda, Dobrá rodina, ost-růvek, Edupol a další. Dobrá rodina nabízí i možnost provádět vzdělávání přímo v rodinách. Pěstouni oceňují nejenom rady a pomoc, ale i možnost setkat se s jinými pěstouny a vyměnit si poznatky ohledně pěstounství. Celkově tedy můžeme říci, že pěstouni kladně hodnotí změny ze strany státu.

Tabulka 6 - V které oblasti byste uvítal/a případné zlepšení?

	počet respondentů
byrokracie	3
práva v oblasti zastupování dětí	5
školení biologických rodičů	1
není třeba nic zlepšit	19

Tabulka 7 - Co konkrétně hodnotíte kladně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?

	počet respondentů
pomoc ze strany státu	10
školení - vzdělávání	24
odměna pěstouna	26
všechno	3
žádná odpověď	50

Záporná hodnocení ze strany respondentů byla opět kategorizována do pěti kategorií. Převážná část respondentů nevyužila možnosti záporného hodnocení, což můžeme považovat za velmi potěšující výsledek. Překvapující však byly názory v oblasti školení, kdy 24 pěstounů záporně hodnotilo právě tuto oblast. Pěstouni byli především nespokojeni s rozsahem, povinností se vzdělávat a volbou témat. Jako příklad uvádím pěstounku, která má v péči 12leté dítě a absolvovala školení s tematikou kojenců. Malá část respondentů

opět poukazuje na problémy spojené s biologickými rodiči a jejich povinností styku s dítětem, kdy rodiče nevhodně zasahují do výkonu pěstouna. Výstupy ohledně byrokracie spojené s pěstounstvím a odměnou pěstouna byly zanedbatelné.

Tabulka 8 - Co konkrétně hodnotíte záporně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?

	počet respondentů
byrokracie	2
školení - vzdělávání	24
odměna pěstouna	1
biologičtí rodiče	6
žádná odpověď	70

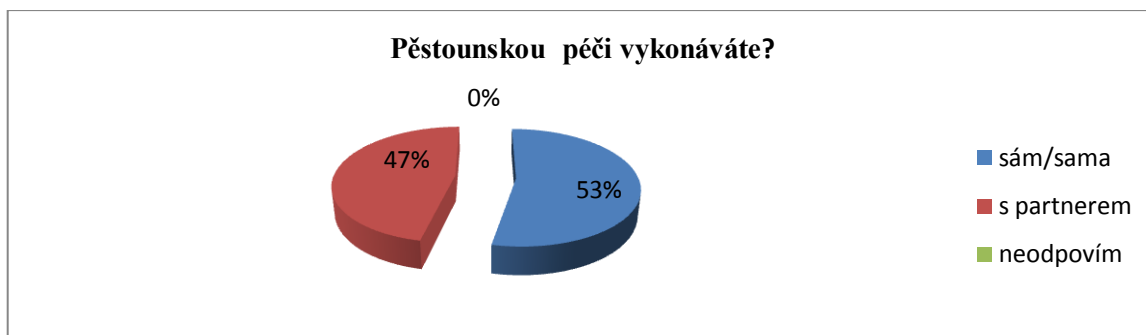
Na výzkumnou otázku lze odpovědět, že převážná část pěstounů spatřuje největší nedostatky v oblasti informovanosti o svých právech a povinnostech související s výkonem pěstounské péče.

Odpověď k výzkumné otázce: „*Jak pěstouni hodnotí změnu v oblasti hmotného zabezpečení a změnu formy jeho výplaty?*“

Pro zodpovězení dané výzkumné otázky posloužili opět informace získané z dotazníkového šetření. Prostřednictvím těchto otázek jsme zjišťovali hodnocení pěstounů v oblasti hmotného zabezpečení.

Hodnocení hmotného zabezpečení pěstounů může záviset na mnoha faktorech, které souvisejí především s podmínkami pro výkon jednotlivých pěstounů. Hodnocení tedy může ovlivňovat náročnost pěstounské péče spočívající v počtu dětí svěřených do péče, a zda jsou do péče svěřeny děti se zdravotním postižením. Obě tyto skupiny jsou prostřednictvím odměny pěstouna finančně zvýhodněny. Jedním ze zásadních faktorů pozitivního hodnocení může být i skutečnost, zda je dítě umístěno do pěstounské péče manželů nebo zda tuto formu péče vykonává pěstoun sám.

Graf 5 - Pěstounskou péči vykonáváte?

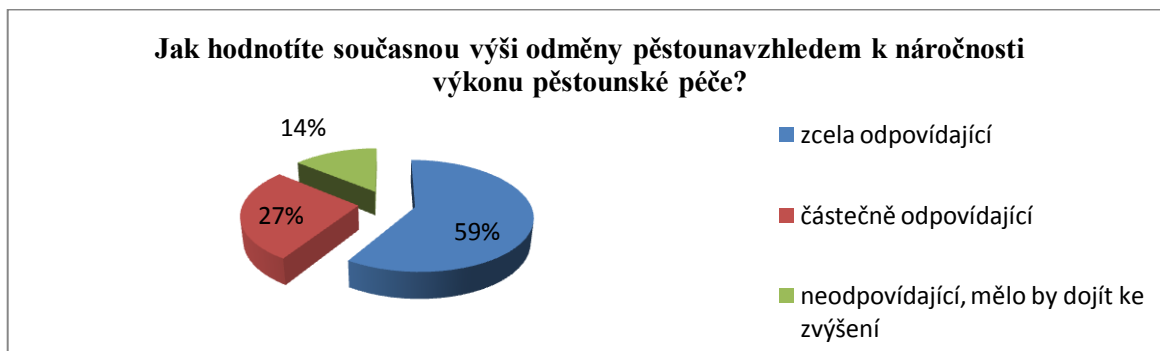

Výsledek, kdy 63 respondentů považuje odměnu pěstouna za zcela odpovídající výkonu a 29 pěstounů za částečně odpovídající můžeme považovat za velmi dobrý. Tento výsledek považuji za odpovídající zhodnocení státu v oblasti hmotného zajištění pěstounů, také vzhledem k tomu, že pouze 15 pěstounů odpovědělo, že výše je neodpovídající a mělo by dojít ke zvýšení. Z předcházejících výsledků jsem zjistila, že tuto variantu volila z drtivé většiny ta část pěstounů, kteří uvedli, že pěstounskou péči vykonávají sami a z tohoto důvodu je finanční zabezpečení rodiny plně závislé na jejich příjmu.

Tabulka 9 - Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna vzhledem k náročnosti výkonu pěstounské péče?

	počet respondentů
zcela odpovídající	63
částečně odpovídající	29
neodpovídající, mělo by dojít ke zvýšení	15

Graf 6 - Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna vzhledem k náročnosti výkonu pěstounské péče?

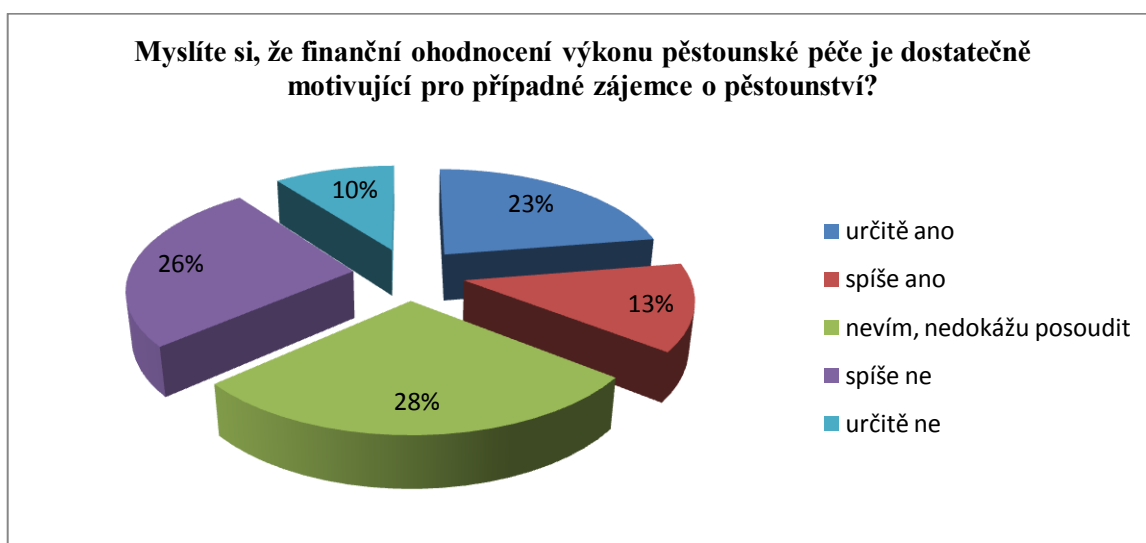

Tabulka 10 - Myslíte si, že finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče je dostatečně motivující pro případné zájemce o pěstounství?

	počet respondentů
určitě ano	24
spíše ano	14
nevím, nedokážu posoudit	30
spíše ne	28
určitě ne	11

Graf 7 - Myslíte si, že finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče je dostatečně motivující pro případné zájemce o pěstounství?

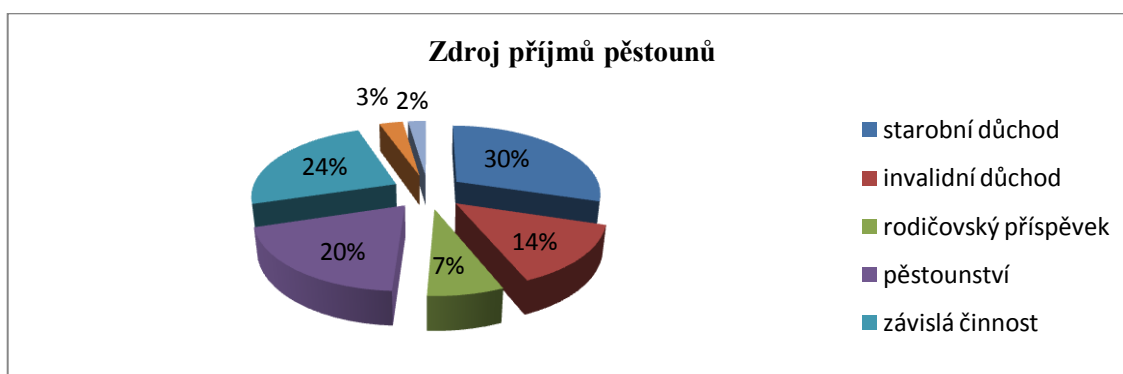

Cílem navýšení dávek pěstounské péče a s ním spojené výhody (daňové zvýhodnění, forma platu) bylo motivovat veřejnost k pěstounství. Výzkumem byly zjištěny zcela vyrovnané výsledky, kdy 38 respondentů je přesvědčeno, že otázka peněz je motivující pro ostatní zájemce, 39 respondentů považuje finanční ohodnocení za nepodstatné a 30 respondentů tuto situaci vůbec nedokáže posoudit. Výsledek pouze potvrdil můj předpoklad, že pěstounská péče by měla být především vykonávána na základě lásky k dětem a s rozhodnutím pomoci ohroženým dětem. Odměna by měla zůstat pouze jako benefit ze strany státu a nikoli, aby se stala hlavním důvodem pro pěstounství.

Z výsledků analýzy dokumentů je patrné, že pro drtivou většinu a to v celkem 123 případech, představuje finanční odměna za pěstounství druhý zdroj příjmu. Pouze pro 25 pěstounů představuje jediný zdroj příjmu. Zjistila jsem, že tato skutečnost může souviset hned se třemi faktory. Prvním faktorem spatřuji v nezaměstnanosti. Většina z této skupiny pěstounů spadá do věkové kategorie nad 55 let, čili do skupiny osob, kde míra nezaměstnanosti je nadprůměrná ve srovnání s celou populací. Dalším faktorem spatřuji v otázce, zda pěstoun vykonává pěstounskou péči sám nebo s partnerem, který do rozpočtu rodiny přináší i svůj příjem.

Třetí faktor může souviset se samotným dítětem a to především s ohledem na náročnost výkonu související s jeho výchovou a také na počtu dětí, které vychovává. V rámci okresu Prostějov je k 31. 12. 2013 celkem 161 dětí umístěných do pěstounské péče. Věk nejmladšího dítěte je 1 rok, nejstaršímu dítěti je 24 let. Ve většině případů je umístěno jedno dítě, v 20 rodinách jsou umístěny 2 děti, v 5 rodinách jsou umístěny 3 děti do pěstounské péče. Pouze jedna pěstounská rodina má v péči 4 děti. Šest pěstounských rodin pečuje o dítě s postižením, kde pouze ve dvou případech se jedná o klasickou pěstounskou péči. Před rokem 2013 pokud rodina pečovala o více než 3 děti nebo alespoň o jedno dítě, které bylo závislé na péči jiné fyzické osoby v II., III. nebo IV. stupni, měla nárok na odměnu ve zvláštních případech. Tato forma odměny se posuzovala jako plat a byla vyplácena celkem v 12 případech pěstounských rodin. Po roce 2013 je tato pěstounská péče zohledňována opět v odměně pěstouna. Důvodem, proč v pěstounské péči značně převyšuje počet rodin s jedním nebo dvěma dětmi či dětmi „zdravými“ může být daleko vyšší náročnost na péči a výchovu. Tato skutečnost souvisí především s pěstounskou péčí klasickou. Pokud se jedná o příbuzenskou formu a to především péči prarodičů, není výjimkou pěstoun, který již nemůže přijmout další dítě z důvodu věku a úbytku fyzických sil.

Graf 8 - Zdroj příjmů pěstounů

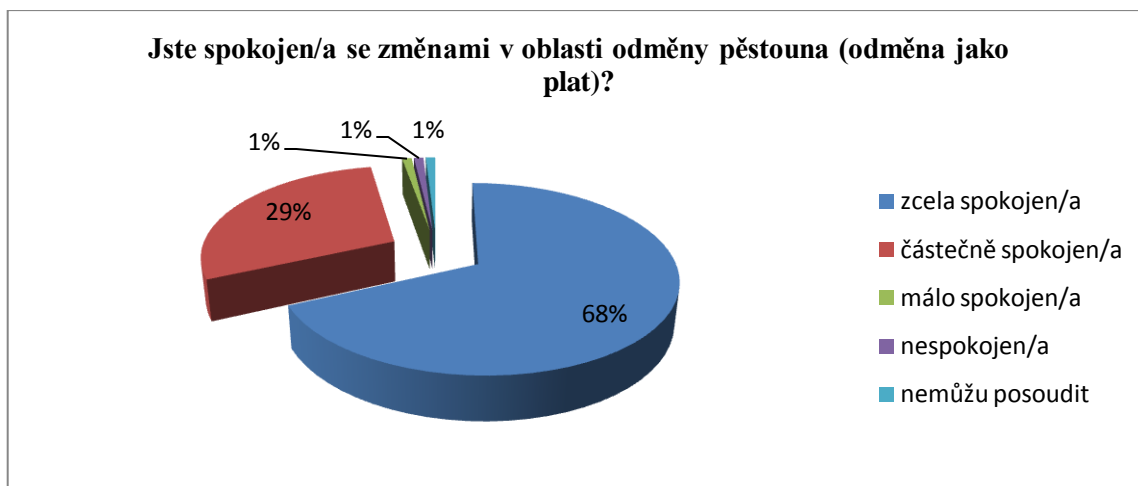
Tabulka 11 - Zdroj příjmů současných pěstounů

Zdroj příjmů	Počet pěstounů
starobní důchod	38
invalidní důchod	18
rodičovský příspěvek	9
příspěvek na péči	3
pěstounství	25
závislá činnost	31
OSVČ	4

Fakt, že pěstouni v převážné většině jsou zcela spokojeni se změnou ve formě výplaty, můžeme hodnotit opět velmi pozitivně. Kladla jsem si otázku, proč pěstounům vyhovuje tato forma odměny, a zjistila jsem, před právní úpravou byla odměna pěstouna vyplácena jako dávka v pevně stanovené výši v závislosti na věku, zdravotním stavu a počtu dětí v pěstounské péči. Dle současné právní úpravy je odměna pěstouna vyplácena v „hrubém“, kdy před výplatou odměny provede UP odvody na daň z příjmu, pojistné na sociální zabezpečení, zdravotní a úrazové pojištění. Pěstoun obdrží odměnu po odečtu všech srážek. Konečná výše tedy také záleží na množství slev, které je možné z platu uplatnit. Mezi uvedené úlevy patří nejčastěji sleva na poplatníka, zohlednění zdravotního stavu žadatele, sleva na vyživované dítě, kdy si pěstoun může uplatnit i slevu na nezaopatřené vlastní děti. Je proto pro rodinu výhodné, pokud si o dávku požádá ten pěstoun, který ztratil zaměstnání či pobírá z výkonu původního povolání menší příjem. Tuto skutečnost potvrzuje i fakt, že v průběhu roku 2013 došlo v několika případech ke změně žadatelů mezi pečujícími manželskými páry, kde právě důvodem bylo finanční zabezpečení pěstouna.

Výhodou však zůstává, že si může prostřednictvím úřadu práce, provést slevu na poplatníka, na svěřené i vlastní děti a v závěrečném zúčtování i možný odpočet na manžela či manželku, která nedosáhne v daném roce příjmu vyššího než 68 000 Kč a další odpočty. Toto nebylo do konce roku 2012 možné, protože odměna byla vyplácena jako dávka, bez možnosti uplatnění jakýkoliv slev.

Graf 9 - Jste spokojen/a se změnami v oblasti odměny pěstouna (odměna jako plat)?

Z předcházejících výsledků můžeme tedy odpovědět na výzkumnou otázku, že pěstouni hodnotí změny v oblasti hmotného zabezpečení i formu výplaty pěstounských dávek kladně. Pouze malá část pěstounů by v této oblasti přivítala případné navýšení finančního ohodnocení.

6.3 Analýza rozhovorů

Na základě předcházejících výsledků z výzkumu jsme se rozhodli realizovat rozhovor s pěstounkou, která vykonává pěstounskou péči nezprostředkovanou. Uvedená pěstounka je prarodičem svěřeného dítěte. Pěstounce byly kladeny otázky, které byly součástí dotazníkové šetření. Díky ochotě a vstřícnosti dotazované proběhl rozhovor v přátelském duchu.

Charakteristika rodiny: Pěstounka vykonává pěstounskou péči prarodiče již 6 roků, kdy vnučka byla svěřena do společné péče manželů. Dítě se narodilo v době, kdy již otec nejevnil o dítě zájem a v uvedenou dobu byl ve výkonu trestu. Matka již před porodem trpěla psychickými problémy, které porod ještě značně zhoršil. Pěstounka po porodu dítěte aktivně matce pomáhala, ale vzhledem ke svému zaměstnání byla dopolední péče zcela v režii matky. Matka však bohužel nebyla schopna se o dítě postarat a odešla z domova. Ve spolupráci s OSPOD bylo dítě svěřeno do pěstounské péče rodičů matky dítěte. Matka v současné době dítě navštěvuje i se svým novým přítelem, který jeví od dítěte zájem, ale o převzetí do své péče vzhledem ke zdravotnímu stavu matky a finančním problémům neuvažuje.

Okruh otázek

1. Co bylo podnětem pro Vaše rozhodnutí stát se pěstounem?
2. Jaké byly Vaše pocity související s tímto rozhodnutím?
3. Jak jste spokojena se změnami práv a povinností ve výkonu pěstounské péče?
4. Uvedla byste konkrétně oblast, v které spatřujete klady a zápory související se změnou legislativy?
5. Jak jste spokojena se změnami v oblasti hmotného zabezpečení.
6. Vyhovuje Vám forma a výše jeho výplaty odměny pěstouna?
7. Dokážete si představit, že rozhodnutí stát se pěstounem může být motivované finančním zajištěním pěstouna ze strany státu?
8. V jaké oblasti výkonu pěstounské péče byste přivítala změny?

Kategorie č. 1 – Osobní pohnutky – motivy pěstounství

Motivem pro rozhodnutí stát se pěstounem byla především péče o vnučku, kterou pěstounka poskytovala dítěti prakticky od narození. Matka již v dospívání začala mít psychologické problémy, které se značně zhoršily v souvislosti s porodem. Matka péči o dítě nezvládala a v podstatě ani zvládat nechtěla. Celá situace se vyhroutil poté, co matka dítě opustila a ponechala plně v péči babičky. Vlivem této události bylo nutné tuto situaci právně řešit tak, aby dítěti byla zajištěna řádná péče.

Kategorie č. 2 – Emoce

Připouští, že rozhodnutí bylo spojené s pocitem selhání ve výchově dcery a obavou reakce okolí. Pocity tedy měla celkově smíšené. Bojovala s vlastním selháním ve vztahu k dceři a stála před ní nová zodpovědnost za výchovu vnučky.

Kategorie č. 3 – Pomoc

Pěstounka ocenila pomoc ze strany OSPOD, které pro ni samotnou byly přínosem. Přiklání se také ke skutečnosti, že chodí na různá školení pro pěstouny, zabývající se výchovou a problémy s dětmi v pěstounské péči. Zde ovšem také namítala, že je škoda, že taková školení nejsou právě ze strany OSPOD pro takové rodiče, kteří se neumí starat o dítě. Nadále se promítala její emoce s výchovou k vlastní dceři. V oblasti pomoci státu ji ovšem také vadil fakt, že ona je pěstounkou vnučky, přesto když byla vnučka na operaci slepého střeva, bylo nutné mít souhlas matky. Tato situace se jí zdála velice nesmyslná

a nejednoznačně vymezená a to především z důvodu, že v podstatě za vnučku nese velkou zodpovědnost, ale v oblasti rozhodování je značně omezená.

Kategorie č. 4 – finanční ohodnocení

Pěstounská péče po finanční stránce pro ni nebyla rozhodující. Rozhodla se vnučku vychovávat, mít ji v péči a tím se ubezpečit, že je o ni dobře postaráno a že je v bezpečí. Přesto uvádí, že byla mile potěšena výši odměny pěstouna i skutečností, že pěstounství je považováno za plat. Z důvodu péče o vnučku byla nucena přijmout zkrácený pracovní úvazek a s tím související i pokles finančního příjmu. Díky pěstounským dávkám, tak může mít i dostatečný prostor pro výchovu vnučky, který dříve u dcery neměla. Nedokázala by si ovšem představit, že by pěstounskou péči někdo vykonával pouze z pohnutky finančního zabezpečení.

Kategorie č. 5 – zpětná vazba

Celý rozhovor na mne působil velmi pozitivně, pěstounka byla vstřícná. Bylo evidentní, že je potěšena i zájmem z její strany o její příběh. Na začátku rozhovoru byla zdrženlivá, až váhavá postupně se uvolnila a více otevřela. Někteří pěstouni v dotazníkovém šetření uvedli, že jim školení vadí. Pěstounka, s kterou jsem dělala rozhovor, se na toto téma rozovídala a uvedla, že někteří pěstouni se kterými se na školení setkali, uváděli názor, že jim školení nevyhovuje. Jako možnosti uvedla školení různě zaměřená a špatně vybraná. Sama pěstounka s jejich názorem nesouhlasila, přesto uvedla, že chápe jejich důvody. Jako příklad uvedla manželský pár, který má ve výchově dítě sestry. Má také i vlastní dítě. Sobotní školení a účast obou „pěstounů“ rodičů na něm, pro ně znamenalo zajistit péči o obě děti. Přitom by tento čas mohli využít na odpočinek nebo sportovní aktivity s dětmi. Pro další výzkum by bylo jistě zajímavé zabývat se ověřením právě této skutečnosti a ověřit hypotézu, zda jsou školení pro pěstouny přínosné, nebo mohou u některých vyvolávat i negativní emoce spojené s vykonáváním pěstounské péče.

Celý rozhovor s pěstounkou, byl klidný a vyvážený. Pěstounka otevřeně vyjadřovala příjemné i nepříjemné pocity spojené s pěstounskou péčí.

6.4 Závěrečná diskuse

V úvodu praktické části jsme si stanovili hlavní výzkumnou otázku a pět dílčích výzkumných otázek. Po analýze dokumentů a provedeném dotazníkovém šetření jsme došli k následujícímu závěru:

Počet pěstounů v okrese Prostějov má za posledních 18 let klesající i vzrůstající tendenci. Rok 2013 patří mezi období, které patří k obdobím s nejvyšším nárůstem počtu pěstounů a současně k obdobím, kdy tato oblast prošla významnými legislativními změnami. Rok 2008 je zaznamenán jako rok s nejvyšším počtem nových pěstounů. Tato skutečnost může být ovlivněna změnami, které předcházely tomuto roku a to především v oblasti výše a výplaty všech dávek, na které mají pěstouni nárok. V konečném hodnocení mohou tento nárůst přisuzovat právě vlivu novelizace zákona a z toho usuzovat, že změny v podmínkách pěstounství podnítily zájem ze strany veřejnosti stát se pěstounem.

Mezi počtem pěstounů vykonávajících zprostředkovanou a nezprostředkovanou péči je značný rozdíl. Převážná většina pěstounských rodin vykonávajících pěstounství do konce roku 2012, vykonávala formu nezprostředkovanou, kdy v drtivé většině se jedná o pěstounskou péči prarodičů. Tato situace se nezměnila ani po 1. 1. 2013, kdy opět převážná většina nových pěstounů jsou prarodiče dítěte. Z výzkumu bylo dále zjištěno, že současné době v okrese Prostějov není žádná rodina, která by vykonávala pěstounskou péči na dobu přechodnou.

Ačkoliv komplexně většina dotazovaných respondentů se souhlasně vyjádřila, že s podmínkami, tak jak jsou nastavené po 1. 1. 2013, jsou zcela spokojeni, někteří z nich uvedli oblasti, v kterých stále ještě shledávají slabá místa. Do těchto míst patří i oblasti, které prošly legislativní změnou. Mezi nejčastěji citované patří informovanost o právech a povinnostech pěstouna, kdy právě neznalost svých práv souvisí s další zastoupenou skupinou, kdy by dotazovaní přivítali větší pomoc v oblasti poradenství a odborné pomoci, i přesto, že tyto služby jsou zahrnuty přímo do práv pěstouna. Pokud se respondenti mohli sami vyjádřit a sami uvést případné slabé místo, názory se především rozcházel hlavně v oblasti povinného vzdělávání – školení, hmotném zabezpečení a oblasti týkající se biologických rodičů.

Jednou z nových povinností pěstouna je splnit určitý počet hodin, kdy se musí povinně vzdělávat. Respondentům v této povinnosti vadí především rozsah a témata, která jsou předmětem školení. Tuto podmínku považují za omezující, zvláště v případech, kdy je dítě svěřeno do společné pěstounské péče manželů, a oba manželé mají povinnost se školení zúčastnit. Někteří pěstouni považují za špatné už samotnou povinnost se vzdělávat. Při volbě témat jednotlivých školení je pěstouny vytýkána neadresnost témat. Pokud má pěstoun v péči malé dítě, je zcela na místě školení na téma péče o předškolní dítě. Takové školení však není přínosem pro pěstouna pečujícího o pubescenta či adolescenta,

a v podstatě jde o zbytečně strávený čas, který může být věnován právě dítěti, rodině či samotnému pěstounovi. Na druhé straně je však nutné dodat, že někteří pěstouni tato školení vítají především z důvodů setkání s ostatními pěstouny, kdy si předávají zkušenosti a poznatky z oblasti výkonu pěstounství.

Samostatnou oblastí tvoří názory respondentů ohledně biologických rodičů. Někteří pěstouni i přesto, že většina jsou prarodiči dětí, shodně uvádí, že považují za jistý druh diskriminace malou pravomoc v oblasti zastupitelnosti dětí na úřadech či u lékaře (vyřizování cestovních dokladů, sirotčího důchodu či občanského důchodu), kdy je nutné žádat o souhlas biologických rodičů. Ve svém výzkumu jsem se setkala dokonce i s nevolí části pěstounů k povinnosti zprostředkování kontaktů biologických rodičů s dítětem.

Drtivá většina dotazovaných hodnotí změnu hmotného zabezpečení a to jak formu, tak i výši kladně. Většina také považuje výši odměny pěstouna odpovídající náročnosti výkonu pěstouna a to i přesto, že považuje toto povolání za náročnější než jiná povolání. Jako důvod je uvedena především časová a psychická náročnost. Mezi faktory, které spokojenost pěstounů ovlivňují, patří především skutečnost, že odměna pěstouna pro převážnou část dotazovaných není jediným příjmem. Poměrně velká část vykonává společnou pěstounskou péči. To znamená, že finanční zátěž rodiny nespočívá pouze na příjmu s pěstounských dávek.

Všechny výše uvedené výstupy na dílčí výzkumné otázky jsou zároveň odpovědí na hlavní výzkumnou otázku. Ve svém výzkumu jsme se setkali pouze s menším množstvím odpovědí, které by projevovaly nespokojenost se změnami. Můžeme tedy konstatovat, že novelizace zákona a především změny, které s sebou přináší, měly pozitivní vliv na pěstounskou péči.

ZÁVĚR

Bakalářská práce je věnována tématu pěstounství a zvláště pak zásadním změnám, které pro stávající i nové pěstouny vstoupily dne 1. 1. 2013 v platnost. V teoretické části jsme se snažili přiblížit motivy, které vedou veřejnost k rozhodnutí přijmout dítě do pěstounské péče. Přiblížit alespoň některá z nejdůležitějších specifík, které provázejí pěstounství a na které musí být pěstoun připraven a musí je umět zdárně řešit.

V třetí části naší práce se zabýváme důvody ze strany státu, které vedly k podstatné změně v oblasti práv a povinností pěstounů. Současně přinášíme srovnání změn v legislativě platných od počátku roku 2013 s původním zněním v této oblasti i v oblasti hmotného zabezpečení ze strany státu.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, zda zásadní změny v legislativě mají pozitivní vliv na pěstounskou péči. Tento cíl byl dle našeho mínění naplněn. I přesto při vyhodnocování se ze zjištěných fakt nabízí další otázky, které by mohly být použity pro případnou realizaci dalšího výzkumu. Jsou to především otázky spojené s výkonem pěstounské péče na dobu přechodnou, výkonu péče prarodičů a vzdělávání pěstounů.

Pěstounská péče jako jedna z forem náhradní rodinné péče v posledním roce prošla řadou podstatných změn s cílem zkvalitnit a rozšířit tento druh péče a tím současně snížit počet dětí v ústavní výchově. Mezi námi stanovené cíle patřilo především zjistit dopad této změny a to především v oblasti zájmu veřejnosti o pěstounství, tak i z hlediska pěstounů samotných. I přesto, že respondenti převážně pozitivně hodnotili změny ze strany státu, někteří uváděli místa, v kterých ještě stále spatřují nedostatky. Dotazovaní se především rozcházel v názorech na nově zavedené povinné vzdělávání. Negativně byl částí pěstounů hodnocen výběr témat pro vzdělávání a rozsah. Naopak pozitivně hodnotili dotazující možnost setkávání s ostatními pěstouny, při kterých dochází k výměně názorů a poznatků spojené s výkonem pěstounství. Respondenti stále poukazují na oblast, která pro ně zůstala téměř beze změn a to otázka biologických rodičů, kdy někteří pěstouni považují za určitou diskriminaci v oblasti zastupitelnosti dětí na úřadech a u lékaře.

Naši bakalářskou práci jsme se snažili formulovat takovým způsobem, aby byla přínosem nejen pro stávající pěstouny, ale i pro osoby z řad veřejnosti se zájmem o pěstounství. Jelikož byl výzkum prováděn v konkrétní oblasti, mohou jeho výsledky být použity v praxi především ke změnám v otázkách souvisejících přímo se zprostředkovatelem čili organizací, která s pěstouny uzavírá dohodu o výkonu pěstounské péče. Změny by se měly týkat

především skutečnosti, že mnoho oslovených pěstounů spatřovalo nedostatky především v oblasti informovanosti o svých právech a povinnostech. Zde bychom doporučili zaměřit některá z povinných školení právě na tuto oblast nebo přímo při uzavírání dohod o výkonu pěstounské péče důkladně pěstouny seznámit s jejich povinnostmi a právy.

Jsme rádi, že jsme si vybrali právě téma pěstounství pro naši bakalářskou práci. I přesto, že výplata hmotného zabezpečení patří do náplně naší profese, získali jsme na otázku týkající se pěstounství zcela nový náhled, který pro nás může být přínosem i do budoucnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. ARCHER. C. *Dítě v náhradní rodině*. Praha: Portál, 2001. 121s. ISBN 80-7178-578-4
2. MATĚJČEK, Z. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Portál, 1999. 183 s. ISBN 80-7178-304-8
3. MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradí*. Praha: Portál, 1994. 98 s. ISBN 80-85282-83-6
4. MATĚJČEK, Z., et al. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál, 2002, 155 s. ISBN 80-7178-637-3
5. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4
6. ŠKOVIERA, A. *Dilema náhradní výchovy*. Praha: Portál, 2007, 143 s. ISBN 978-80-7367-318-5
7. ŠVARŤÍČEK, R. a K. Šeďová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-313-0.
8. ZEZULOVÁ, D. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012, 197 s. ISBN 978-80-262-0065-9.
9. ŠVARŤÍČEK, R. a K. Šeďová. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-313-0.

ZÁKONY

10. Česko. Zákon č. 89 ze dne 3. února 2012 občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012, částka 33, s. 1131.
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>
11. Česko. Zákon č. 117 ze dne 14. července 1995 o státní sociální podpoře. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1995, částka 31, s.
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-117>
12. Česko (a). Zákon č. 359 ze dne 30. prosince 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů, České republiky*, 1999, částka 111, s. 5090-5109.
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>
13. Česko (b). Zákon č. 359 ze dne 5. září 2012 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů, České republiky*, 2012, částka 147, s. 5090-5109.
Dostupný také z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359/zneni-20140101>

Elektronické zdroje:

14. MPSV. *Důvodová zpráva*. [online]. 2012. [cit. 2011-12-29].
Dostupný z www: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=6&CT=564&CT1=0>
15. MPSV. *Národní strategie ochrany práv dětí*. [online]. 2012. [cit. 2013-01-11].
Dostupný z www: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14309/NSOPD.pdf>
16. MPSV. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2012*. [online]. 2013. [cit. 2013-01-20].
Dostupný z www: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>
17. MPSV. *Roční výkaz o výkonu sociálně právní ochrany dětí za rok 2013*. [online]. 2014. [cit. 2014-03-19].
Dostupný z www: <http://www.mpsv.cz/cs/7260>
18. NADAČNÍ FOND J&T, *Češi a pěstounská péče 2012*. [online]. 2012. [cit. 2012-04-02]. Dostupný z www:
http://www.vzd.cz/sites/default/files/NFJT_PRUZZKUM_CESI_A_PESTOUNSKA_PECE_2012.pdf
19. PĚSTOUNSKÁ PÉČE. *Pěstounská péče*. [online]. 2012. [cit. 2012-06-02]
Dostupný z www: <http://www.pestounska-pece.cz/content/pestounska-pece>
20. PĚSTOUNSKÁ PÉČE. *Zpráva z dotazníkového šetření v pěstounských rodinách*. [online]. 2007. [cit. 2007-01-24].
Dostupný z www: http://www.pestounskapece.cz/do_zprava.php

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Schéma náhradní rodinné péče.....	13
---	----

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1 - Příspěvek na úhradu potřeb dítěte	37
Tabulka 2 - Počet podaných žádostí o odměnu pěstouna	45
Tabulka 3 - Poměr zprostředkované a nezprostředkované pěstounské péče	48
Tabulka 4 - Jak jste spokojen/a se změnami ve výkonu pěstounské péče platnými od 1. 1. 2013 (práva a povinnosti pěstouna)?	51
Tabulka 5 - V které oblasti byste uvítal/a případné zlepšení?	53
Tabulka 6 - V které oblasti byste uvítal/a případné zlepšení?	54
Tabulka 7 - Co konkrétně hodnotíte kladně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?	54
Tabulka 8 - Co konkrétně hodnotíte záporně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?	55
Tabulka 9 - Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna vzhledem k náročnosti výkonu pěstounské péče?	56
Tabulka 10 - Myslíte si, že finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče je dostatečně motivující pro případné zájemce o pěstounství?	57
Tabulka 11 - Zdroj příjmů současných pěstounů	59
Graf 1 - Počet nových žádostí o odměnu pěstouna	46
Graf 2 - Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?	50
Graf 3 - Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?	50
Graf 4 - Vnímáte některá práva a povinnosti pěstouna jako zbytečné?	51
Graf 5 - Pěstounskou péči vykonáváte?	56
Graf 6 - Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna vzhledem k náročnosti výkonu pěstounské péče?	56
Graf 7 - Myslíte si, že finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče je dostatečně motivující pro případné zájemce o pěstounství?	57
Graf 8 - Zdroj příjmů pěstounů	58
Graf 9 - Jste spokojen/a se změnami v oblasti odměny pěstouna (odměna jako plat)?	60

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I: Dohoda o výkonu pěstounské péče

Příloha II: Dotazník

Příloha III: Výsledky dotazníkového šetření

Příloha IV: Přepis rozhovoru

Příloha I: Dohoda o výkonu pěstounské péče

MAGISTRÁT MĚSTA PROSTĚJOVA

ODBOR SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

NÁM. T.G.MASARYKA 130/14, 796 01 PROSTĚJOV

tel: +420 582 329 111 (úředna) fax: +420 582 342 338 www.prostějov.eu

čj.
SpZn.

Dohoda o výkonu pěstounské péče

uzavřená podle ustanovení § 47b zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

Orgán sociálně-právní ochrany dětí:

Magistrát města Prostějova
se sídlem T. G. Masaryka 130/14, Prostějov
zastoupený I
Prostějova
(dále jen „OSPOD“)

a

Osoba pečující:

Paní

(dále jen „osoba pečující“)

uzavírají tuto dohodu:

Čl. I.

Obecná ujednání

1. Osobě pečující je na základě rozsudku Okresního soudu v Prostějově, právní moc rozsudku dne , svěřen nezl. do pěstounské péče.
2. Touto dohodou se upravují podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností osoby pečující při péči o svěřené dítě s cílem zajistit ochranu dítěte a pomoc osobě pečující a její rodině při výkonu pěstounské péče.

Čl. II.

Práva a závazky OSPOD a osoby pečující

1. OSPOD a osoba pečující souhlasně prohlašují, že tato dohoda byla sjednána v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte. Opatření vyplývající z individuálního plánu ochrany dítěte, ve znění pozdějších aktualizací, včetně časového plánu pro provádění těchto opatření, jsou pro účastníky této dohody závazná. Účastníci této dohody se zavazují individuální plán ochrany dítěte dodržovat a plnit.
2. Osoba pečující má na základě § 47a odst. 2 písm. a) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,

a) právo na zajištění krátkodobé péče o svěřené dítě, pokud na straně osoby pečující nastane některá z překážek zajištění osobní péče o svěřené dítě, a osoba pečující není schopna zajistit péči o svěřené dítě osobou blízkou rodině či jiným pro dítě vhodným způsobem, a dále za podmínky, že vzhledem k věku dítěte, jeho rozumové vyspělosti, schopnostem, zdravotnímu stavu a dalším okolnostem, je třeba osobní péči zajišťovat.

OSPOD se zavazuje, že osobě pečující na základě její žádosti zajistí krátkodobou péči o dítě v případech uvedených v Čl. II. odst. 2 písm. b), c), d), e) této dohody.

b) Zajištění krátkodobé péče při dočasné pracovní neschopnosti osoby pečující nebo při ošetřování osoby blízké

b1) OSPOD se zavazuje, že v případě dočasné pracovní neschopnosti osoby pečující nebo při ošetřování osoby blízké zajistí krátkodobou péči o dítě, pokud osoba pečující není schopna zajistit péči o dítě jiným vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odstavcem 2 písm. a) této dohody.

Krátkodobá péče bude zajištěna na základě žádosti osoby pečující, a to bezodkladně nejpozději však do 48 hodin od uplatnění žádosti osoby pečující o zajištění pomoci. Poskytovatel této péče bude dohodnut podle aktuálně volné kapacity.

Osoba pečující je oprávněna zajistit krátkodobou péči bez pomoci OSPOD. V případě, že bude po OSPOD žádat úhradu nákladů na péči, je povinna OSPOD o zajištění péče bezodkladně informovat.

Osoba pečující hradí 50 % nákladů za poskytovanou péči, pokud se OSPOD s osobou pečující nedohodnou jinak, a cena péče odpovídá cenám obvyklým v regionu. Ve zbytku nese náklady OSPOD.

OSPOD proplatí osobě pečující náklady na péči na základě předloženého potvrzení o poskytnutí a zaplacení služby a potvrzení o oprávněnosti nároku na zajištění péče (např. potvrzení od lékaře).

b2) Krátkodobá péče může být výjimečně zajištěna z velmi vážných důvodů na straně osoby pečující (např. úraz vyžadující hospitalizaci delší 1 týdne apod.) formou dočasného umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Poskytovatel této péče bude dohodnut co nejbližší místu bydliště rodiny a podle aktuálně volné kapacity zařízení. Umístění dítěte v zařízení bude provedeno na základě dohody mezi rodiči dětí jako jejich zákonnými zástupci se zařízením. Nedojde-li k dohodě, zajistí OSPOD vyhotovení a podání příslušných návrhů k soudu pro nahrazení souhlasu zákonných zástupců.

OSPOD spolu s osobou pečující jsou povinni dítě dostatečně a pro ně srozumitelně poučit o umístění v tomto zařízení tak, aby umístění bylo pro dítě co nejméně stresující.

OSPOD zajistí vlastní umístění dítěte v případě, že umístění žádná z osob pečujících nebude moci zajistit.

Náklady spojené s umístěním dítěte do zařízení a poskytováním péče nese osoba pečující v částce nejvýše 50 % příspěvku za pobyt dítěte podle § 42 odst. 8 písm. i) a § 42c a následujících zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, pokud se OSPOD s osobou pečující nedohodnou jinak, ve zbytku nese náklady OSPOD. Osoba pečující je povinna poskytovateli péče uhradit náklady spojené s umístěním dítěte v souladu s § 42f zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a to nejpozději do patnáctého dne následujícího kalendářního měsíce.

OSPOD proplatí osobě pečující náklady na péči na základě předloženého potvrzení o poskytnutí a zaplacení služby a potvrzení o oprávněnosti nároku na zajištění péče (např. potvrzení od lékaře).

c) Zajištění krátkodobé péče při narození dítěte

c1) OSPOD zajistí krátkodobou péči výjimečně v případě narození vlastního dítěte osoby pečující po dobu 1 měsíce, pokud osoba pečující o tuto pomoc požádá z důvodu zhoršeného zdravotního stavu svého nebo narozeného dítěte, kdy sama není schopna vůbec se podílet na péči o děti a domácnost, a tuto péči nezajistí jiným pro dítě vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odst. 2 písm. a) této dohody.

Podmínky poskytnutí péče a úhrady za péči úhrada za péči se řídí ustanovením Čl. II. odst. 2 písm. b1) této dohody.

c2) Krátkodobá péče může být výjimečně zajištěna z velmi vážných důvodů na straně osoby pečující formou dočasného umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a řídí se ustanoveními Čl. II. odst. 2 písm. b2) této dohody.

d) Zajištění krátkodobé péče při vyřizování nezbytných osobních záležitostí

OSPOD se zavazuje, že zajistí krátkodobou péči při vyřizování nezbytných osobních záležitostí na základě žádosti osoby pečující, pokud osoba pečující není schopna zajistit péči o dítě jiným vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odst. 2 písm. a) této dohody.

Podmínky poskytnutí péče a úhrady za péči se řídí ustanovením Čl. II. odst. 2. písm. b1) této dohody.

Vyřizováním nezbytných záležitostí se zejména rozumí jednání na správních úřadech, účast u soudu nebo zdravotní vyšetření, lékařský zákrok apod., na nichž povinnost účasti vyplývá osobě pečující z právního předpisu (např. podání, vysvětlení, předvolání), nebo nelze po osobě pečující spravedlivě žádat, aby úkon opominula. Za vyřizování nezbytných osobních záležitostí se nepovažuje pracovní cesta.

V pochybnostech, zda se jedná o vyřizování nezbytné osobní záležitosti, rozhodne na návrh OSPOD nebo osoby pečující bezodkladně nejdéle však do dvou pracovních dnů vedoucí odboru sociálních věcí Magistrátu města Prostějova.

Osoba pečující je povinna u vyřizování nezbytné osobní záležitosti, jejíž datum je předem známo, požádat OSPOD o zajištění péče co nejdříve, jakmile se o potřebě pomoci dozví, nejpozději 1 týden před událostí, jinak právo na zajištění péče zaniká. To neplatí v případech nepředvídatelných událostí. V těchto případech je však osoba pečující povinna požádat o zajištění péče bezodkladně, jak se o události dozví. Pokud však v takovém případě osoba pečující požádá OSPOD, aby péči o dítě zajistil do 24 hodin od podání žádosti, může OSPOD z vážných důvodů zajištění péče odmítnout. OSPOD v takovémto případě krátkodobou péči zajistí ihned, jak je to možné, ledaže by důvod zajištění péče pominul.

e) Zajištění krátkodobé péče při úmrtí osoby blízké

OSPOD zajistí krátkodobou péčí, pokud zemře osoba blízká (dítě, rodič a sourozenec, manžel dítěte nebo manžel sourozence, vnuk) kterékoli z osob pečujících, pokud o to osoba pečující požádá a tuto péči není schopna zajistit jiným pro dítě vhodným způsobem v souladu s Čl. II. odst. 2 písm. a) této dohody.

Podmínky poskytnutí péče a úhrady za péči se řídí Čl. II. odst. 2. písm. b1) této dohody.

OSPOD zajistí krátkodobou péčí v rozsahu nejvýše dvakrát 8 hodin z důvodu vybavení pohřbu a účasti na něm.

Osoba pečující je povinna požádat o zajištění péče co nejdříve, kdy se o potřebě pomoci dozví, nejpozději 1 týden před událostí, jinak právo na zajištění péče zaniká. To neplatí v případech nepředvídatelných událostí. V těchto případech je však osoba pečující povinna požádat o zajištění péče bezodkladně, jakmile se o události dozví. Pokud však v takovém případě osoba pečující požádá, aby byla péče zajištěna dříve, než za 24 hodin, může OSPOD z vážných důvodů zajištění péče odmítnout. OSPOD v tomto případě krátkodobou péčí zajistí ihned, jak je to možné, ledaže by důvod k zajištění péče pominul.

3.) Osoba pečující má na základě § 47a odst. 2 písm. b) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů,

a) právo na poskytnutí pomoci se zajištěním celodenní péče (dále jen

„respitní péče“) o svěřené dítě v rozsahu 14 kalendářních dnů v každém kalendářním roce, pokud dítě dosáhlo alespoň věku 2 let. Respitní péče je zajišťována v rozsahu podle předchozí věty bez ohledu na počet dětí, které má osoba pečující v péči. Nárok na zajištění respitní péče přísluší oběma osobám pečujícím, ty jsou však povinny ji čerpat současně.

Právo na respitní péči má osoba pečující, pokud intenzivně zajišťují péči o svěřené dítě. Respitní péče není poskytována osobě pečující u dětí, které bydlí ve školním roce na internátě.

Respitní péče nesmí být v rozporu s potřebami a zájmy dítěte a může být zajištěna hlídáním dítěte přes den, pobytem na příměstském či jiném dětském táboře apod. Respitní péče může probíhat v kratších časových intervalech opakovaně, hlídáním přes den, kdy dítě není pryč z domova přes noc, a to zejména u malých dětí a dětí, které jsou v rodině umístěny teprve krátce.

Není-li o dítě pečováno celý kalendářní rok, vzniká osobě pečující nárok na poměrnou část respitní péče v rozsahu 1 dne za každý celý měsíc, po který o dítě pečuje. Za každých 6 měsíců, po které osoba pečující o dítě pečuje, vzniká osobě pečující nárok na další 1 den respitní péče.

Nevyčerpaný rozsah respitní péče se do dalšího roku kalendářního roku nepřevádí a ani se za něj neposkytuje finanční kompenzace.

b) Osoba pečující je oprávněna zajistit respitní péči o svěřené dítě v souladu s Čl. II. odst. 3 písm. a) bez pomoci OSPOD jiným pro dítě vhodným způsobem. OSPOD na základě předchozí dohody s osobou pečující poskytne osobě pečující finanční úhradu ve výši 60% nákladů na respitní péči, pokud se OSPOD s osobou pečující nedohodnou jinak, a cena respitní péče odpovídá cenám obvyklým v regionu.

U případů, kde se vyskytnou zdravotní a další okolnosti, které nadstandardní respitní péči (např. pobyt v zahraničí, pobyt u moře) odůvodňují, poskytne OSPOD osobě pečující na základě předchozí dohody finanční úhradu ve výši 60 % nákladů na respitní péči v ceně standardní, obvyklé v regionu, pokud se OSPOD a osoba pečující nedohodnou jinak. V ostatních případech je osoba pečující povinna hradit nadstandardní respitní péči ze svého zela.

V pochybnostech rozhodne na návrh OSPOD nebo osoby pečující do nejpozději do 14 kalendářních dnů vedoucí odboru sociálních věcí Magistrátu města Prostějova.

OSPOD proplatí osobě pečující náklady na respitní péči na základě předloženého potvrzení o poskytnutí péče a zaplacení nákladů.

V případě nutné úhrady respitní péče předem nebo poskytnutí zálohy na úhradu respitního pobytu osoba pečující zajistí a předá OSPOD zálohovou fakturu nebo potvrzení pořádající organizace o termínu a ceně pobytu. V tomto případě je osoba pečující povinna sjednat také pojištění storna pobytu.

c) Pokud respitní péči o svěřené dítě osoba pečující nezajistí sama, a o zajištění respitní péče má zájem, je povinna písemně požádat OSPOD nejpozději do dvou měsíců od uzavření této dohody nebo vždy nejpozději do 31. 3. příslušného kalendářního roku.

Termín zajištění respitní péče, konkrétní forma respitní péče, budou sjednány mezi OSPOD a osobou pečující písemně nejpozději do dvou měsíců od podání žádosti u nově uzavřené dohody o výkonu pěstounské péče, nebo vždy nejpozději do 31. 5. příslušného kalendářního roku.

OSPOD na základě předchozí dohody s osobou pečující poskytne osobě pečující finanční úhradu 60% nákladů na respitní péči, pokud se s OSPOD nedohodnou jinak, v ceně obvyklé v regionu. Podmínky zajištění respitní péče a její úhrady se řídí ustanovením Čl. II. odst. 3 písm. a), b) této dohody.

4. Osoba pečující má na základě § 47a odst. 2 písm. c) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, právo na zprostředkování bezplatné psychologické, terapeutické nebo jiné odborné pomoci osobě pečující a dítěti, o které osoba pečující pečuje, a to jednou za 6 měsíců. Ve stejném rozsahu jako osobě pečující a svěřenému dítěti má právo na poskytnutí pomoci podle předchozí věty i vlastní dítě osoby pečující. Zajištění odborné pomoci proběhne za předem dohodnutých podmínek mezi OSPOD a osobou pečující.
Nevyčerpaní-li osoby oprávněné pro poskytnutí uvedené pomoci sjednaný rozsah pomoci, převádí se nevyčerpaná část pomoci do dalšího období v rámci kalendářního roku.
V případě potřeby zajistit osobě pečující pomoc v intenzivnější formě, budou konkrétní forma a termíny pomoci sjednány mezi OSPOD a osobou pečující písemně, současně bude dojednána i výše finanční spoluúčasti osoby pečující na hrazení nákladů odborné pomoci. Zprostředkování odborné pomoci poskytované dítěti v pěstounské péči vychází z individuálního plánu ochrany dítěte.
5. OSPOD se zavazuje, že v souladu s § 47a odst. 2 písm. d) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, *osobě pečující zprostředkuje nebo zajistí bezplatné možnosti zvyšovat si znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o děti* v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. OSPOD poskytne osobě pečující vždy do 30. 4. každého kalendářního roku seznam obsahující nejméně 5 doporučených vzdělávacích programů, které může osoba pečující absolvovat.
OSPOD nehradí cestovní náklady a náklady na ubytování.
V případě, že si osoba pečující zajistí vhodný vzdělávací program bez pomoci OSPOD, má právo na základě předloženého potvrzení o účasti na vzdělávacím programu a dokladu o jeho uhrazení, žádat OSPOD o úhradu nákladů. Maximálně bude proplacena částka 2.500 Kč za 8 hodin vzdělávacího programu.
6. OSPOD se zavazuje spolupracovat s osobou pečující v souladu s § 47a odst. 2 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a dále v souladu s rozhodnutím soudu nebo individuálním plánem dítěte při udržování, rozvíjení a prohlubování sounáležitosti dítěte s osobami blízkými, zejména s rodiči při umožnění styku

rodičů, osob blízkých s dítětem v pěstounské péči, včetně realizace jiných forem kontaktu, než je osobní setkání, a to za podmínky, že forma kontaktu je v zájmu dítěte, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.

7. OSPOD v souladu s § 47a odst. 2 písm. e) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, pomáhá i při zajištění místa pro uskutečňování styku oprávněných osob s dítětem a při zajištění asistence při tomto styku, pokud soud nerozhodl jinak (např. zbavení rodičovských práv, zákaz styku s dítětem/děťmi).
8. Osoba pečující se zavazuje, že si v souladu s § 47a odst. 2 písm. f) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, bude zvyšovat znalosti a dovednosti v oblasti výchovy a péče o děti v rozsahu 24 hodin v době 12 kalendářních měsíců po sobě jdoucích. Osoba pečující sdělí OSPOD vždy nejpozději do 31. 8. každého kalendářního roku, které vzdělávací programy a v jakém rozsahu bude v daném kalendářním roce absolvovat nebo již absolvovala v souladu s Čl. II. odstavcem 5 této dohody. Osoba pečující předloží OSPOD potvrzení o účasti na vzdělávacím programu do 1 měsíce od jeho absolvování.
9. Osoba pečující se zavazuje, že v souladu s § 47a odst. 2 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, bude spolupracovat s OSPOD při sledování naplňování dohody o výkonu pěstounské péče v souladu s §47b odst. 5 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a dále spolupracovat se zaměstnancem pověřeným sledováním vývoje dítěte, včetně umožnění osobního styku v souladu s Čl. II. odstavcem 13 této dohody.
10. Vedle toho se osoba pečující zavazuje, že bude OSPOD bez zbytečného odkladu informovat o všech podstatných skutečnostech a změnách rozhodných pro výkon péče o svěřené dítě, a to nejpozději do 5 dnů od jejich vzniku.
11. Osoba pečující se zavazuje, že v souladu s § 47a odst. 2 písm. h) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, bude v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s osobami dětmi blízkými, zejména s rodiči a umožňovat styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, pokud soud rozhodnutím nestanoví jinak.
Na žádost rodičů dítěte je osoba pečující povinna rodičům sdělovat informace o prosperitě dítěte (zdravotní stav, školní prospěch, chování dětí, zájmová činnost apod.).
12. Jestliže osobní styk s rodiči, příp. osobami blízkými neprobíhá, je omezen nebo zakázán, je osoba pečující přesto povinna podporovat pozitivní identitu dítěte ve vztahu k rodině jeho původu.
13. OSPOD je povinen sledovat naplňování této dohody a za tímto účelem je v osobním styku s rodinou osoby pečující nejméně jednou za 2 měsíce od uzavření této dohody. Současně je OSPOD oprávněn s dítětem hovořit v neutrálním prostředí a bez přítomnosti dalších osob.
14. V případě, že OSPOD neobdrží státní příspěvek na výkon pěstounské péče určený k pokrytí nákladů na zajištění pomoci osobám pečujícím, vyhrazuje si OSPOD právo neposkytnout finanční plnění vyplývající z této dohody.

Čl. III.
Společná a závěrečná ujednání

1. Tato dohoda se vyhotovuje ve čtyřech stejnopisech, z nichž osoba pečující obdrží jedno a OSPOD tři vyhotovení dohody.
2. Dohoda nabývá platnosti a účinnosti dnem podpisu oběma smluvními stranami.
3. Ustanovení této dohody se mohou měnit pouze formou písemného dodatku podepsaného oběma smluvními stranami.
4. Dohoda o výkonu pěstounské péče zaniká dnem, kdy skončí pěstounská péče, tedy dnem zletilosti svěřeného dítěte/posledního svěřeného dítěte.
5. OSPOD je oprávněn tuto dohodu písemně vypovědět pouze z důvodů uvedených v § 47c odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a to pro závažné nebo opakované porušení povinností, ke kterým se osoba pečující v této dohodě zavázala, nebo pro opakované maření sledování naplňování této dohody nad výkonem pěstounské/poručnické péče.
6. Osoba pečující je oprávněna vypovědět tuto dohodu bez udání důvodu.
7. Výpovědní lhůta skončí nejpozději uplynutím 30 dnů ode dne, kdy byla výpověď doručena druhé smluvní straně, ne však dříve, než bude uzavřena nová dohoda o výkonu pěstounské péče. Pokud bude dohoda vypovězena osobou pečující a nebude nahrazena novou dohodou o výkonu pěstounské péče do 30 dnů ode dne doručení výpovědi druhé smluvní straně, upraví podrobnosti ohledně výkonu práv a povinností OSPOD svým rozhodnutím.
8. V případě vydání rozhodnutí podle § 47b odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, končí výpovědní lhůta dnem nabytí právní moci tohoto rozhodnutí.
9. Smluvní strany prohlašují, že si tuto dohodu před jejím podpisem přečetly, že byla uzavřena po vzájemném ujednání podle jejich pravé a svobodné vůle, určitě, vážně a srozumitelně, nikoliv v tísní za nápadně nevýhodných podmínek. Na důkaz souhlasu se zněním dohody připojují obě smluvní strany své podpisy.

V Prostějově dne

...../.....

.....

osoba pečující

Příloha III – Výsledky dotazníkové šetření

Položka č. 1: Jste muž či žena?

Tab. č. 1: výstupy na položku č. 1

	pohlaví respondentů
muž	16
žena	91

Dotazníkem bylo osloveno celkem 105 respondentů, z toho bylo 16 mužů a 91 žen.

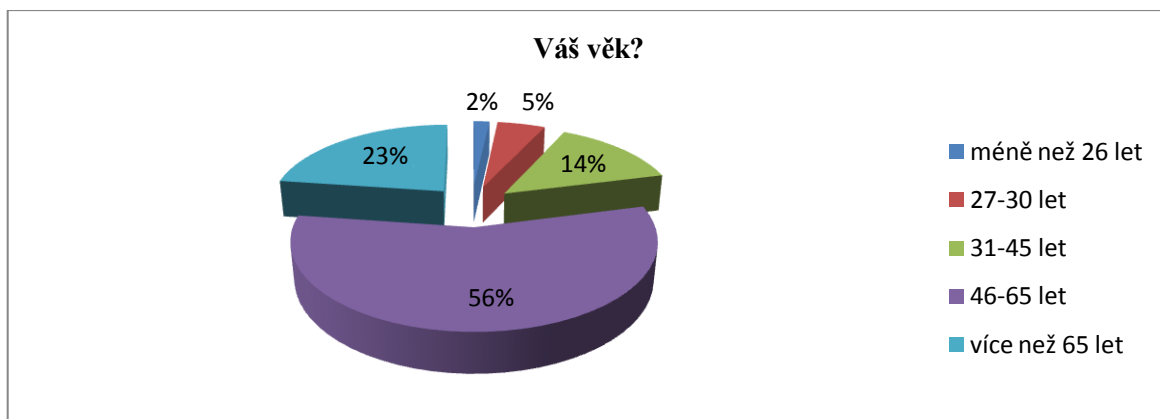
Položka č. 2 – Váš věk?

Tab. č. 2: výstupy odpovědí na položku č. 2

	počet respondentů
méně než 26 let	2
27-30 let	6
31-45 let	16
46-65 let	64
více než 65 let	19

Nejpočetnější skupinu tvoří a to celkem 60% všech dotázaných respondentů tvoří pěstouni ve věku 46-65 let. Jedná se o věkovou skupinu, do které spadají především prarodiče, jejichž péče v celkovém počtu převažuje. Druhá nejpočetnější skupina odpovídajících respondentů byla ve věku více než 65 let a to celkem 18%. Jedná se opět o skupinu především prarodičů. Třetí skupinou jsou respondenti ve věku 31-45 let v celkové výši 15%. Do této skupiny osob patří respondenti, kteří vykonávají v převážné většině klasickou nebo příbuzenskou formu pěstounské péče. Čtvrtou skupinou jsou respondenti ve věku 27-30 let. Tato skupina zaujímá celkem 5% z celkového počtu. Skupina uvedeného věku vykonává klasickou nebo příbuzenskou formu péče. Velmi malou skupinou v celkové výši 2% tvoří skupina ve věku do 26 let. Jedná se o sourozence, čili příbuzenská forma péče.

Graf č. 1 Váš věk?

Nejpočetnější skupinu tvoří a to celkem 60% všech dotázaných respondentů tvoří pěstouni ve věku 46-65 let. Jedná se o věkovou skupinu, do které spadají především prarodiče, jejichž péče v celkovém počtu převažuje. Druhá nejpočetnější skupina odpovídajících respondentů byla ve věku více než 65 let a to celkem 18%. Jedná se opět o skupinu především prarodičů. Třetí skupinou jsou respondenti ve věku 31-45 let v celkové výši 15%. Do této skupiny osob patří respondenti, kteří vykonávají v převážné většině klasickou nebo příbuzenskou formu pěstounské péče. Čtvrtou skupinou jsou respondenti ve věku 27-30 let. Tato skupina zaujímá celkem 5% z celkového počtu. Skupina uvedeného věku vykonává klasickou nebo příbuzenskou formu péče. Velmi malou skupinou v celkové výši 2% tvoří skupina ve věku do 26 let. Jedná se o sourozence, čili příbuzenská forma péče.

Položka č. 3: Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Tab. 3: výstupy odpovědí k položce č. 3

	počet respondentů
méně než 1 rok	11
1-3 roky	26
4-10 roků	44
více než 10 roků	26

Graf č. 2 Jak dlouho vykonáváte pěstounskou péči?

Nejpočetnější skupinu tvoří respondenti, kteří vykonávají pěstounskou péči 4 – 10 roků a to celkem v 41%. 25% respondentů tvoří skupinu, která vykonává pěstounskou péči 1 – 3 roky, 24% vykonává pěstounskou péči více než 10 roků a 10% méně než jeden rok.

Položka č. 4: Jakou formu pěstounské péče vykonáváte?

Tab. č. 4: výstupy odpovědí k položce č. 4

	počet respondentů
Příbuzenská PP	89
Klasická PP	18
PP na dobu přechodnou	0

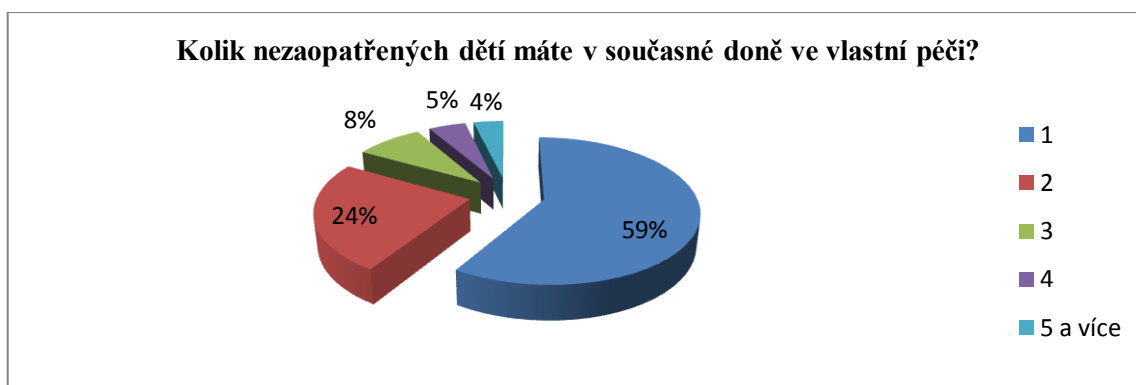
Převážná část dotazovaných vykonává příbuzenskou pěstounskou péči a to v plných 83%. V této formě je zahrnuta pěstounská péče prarodičů i péče ostatních příbuzných například sourozenci, tety a strýcové. Klasickou pěstounskou péči vykonává 17% respondentů. Žádný z dotazovaných nevykonává pěstounskou péči na dobu přechodnou.

Položka č. 5: Kolik nezaopatřených dětí máte v současné době ve vlastní péči?

Tab. 5: výstupy odpovědí k položce č. 5

	1	2	3	4	5 a více
počet respondentů	63	26	5	9	4

Graf. č. 3 Kolik nezaopatřených dětí máte v současné době ve vlastní péči?

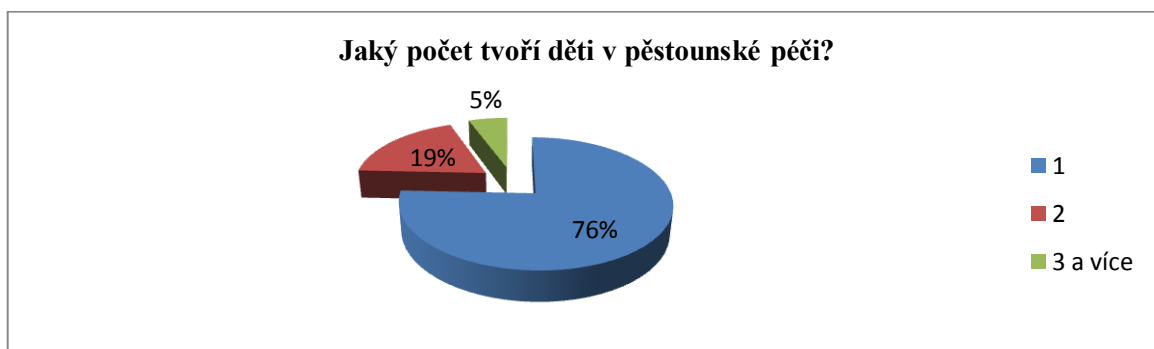
Z dotazovaných respondentů převážná část v současné době pečuje o jedno dítě, celkem v 59% rodinách. Další velkou skupinu tvoří rodiny, které pečují o dvě děti a to celkem v 24%. O tři děti pečuje celkem 8% dotazovaných. 5 % dotazovaných má v péči čtyři děti. Pouze čtyři rodiny, celkem tedy 4%, má v současné době v péči 5 a více dětí. Jedná se o péči vlastních dětí, adoptované děti a děti v pěstounské péči.

Položka č. 6: Jaký počet tvoří děti v pěstounské péči?

Tab. č. 6: výstupy odpovědí k položce č. 6

	počet respondentů
1	81
2	20
3 a více	6

Graf. č. 4 Jaký počet tvoří děti v pěstounské péči?

Velkou skupinu tvoří rodiny, kterým bylo svěřeno do pěstounské péče jedno dítě a to v plných 76%. Dvě děti má v péči svěřeno celkem 19% respondentů. Pouze 6 rodin pečuje o 3 a více dětí a to v 5% všech dotazovaných.

Položka č. 7: Máte svěřeno do pěstounské péče dítě se zdravotním postižením?

Tab. č. 7: výstupy odpovědí k položce č. 7

	počet respondentů
ano	5
ne	102
neodpovím	0

Graf č. 5 Máte svěřeno do pěstounské péče dítě se zdravotním postižením?

Pouze pět rodin z dotazovaných tedy celkem 33% respondentů má svěřeno do pěstounské péče dítě se zdravotním postižením. Převážná část pečuje o zdravé dítě, celkem v 67% dotazovaných. Žádný respondent nevyužil možnost neodpovědět na položku č. 10.

Položka č. 8: Pěstounskou péči vykonáváte?

Tab. č. 8: výstupy odpovědí k položce č. 8

	počet respondentů
sám/sama	56
s partnerem	49
neodpovím	0

Mezi respondenty, kteří vykonávají pěstounskou péči sami a kteří s partnerem není podstatný rozdíl. Celkem v 53% pěstoun zajišťuje péči o dítě sám, v 47% s partnerem.

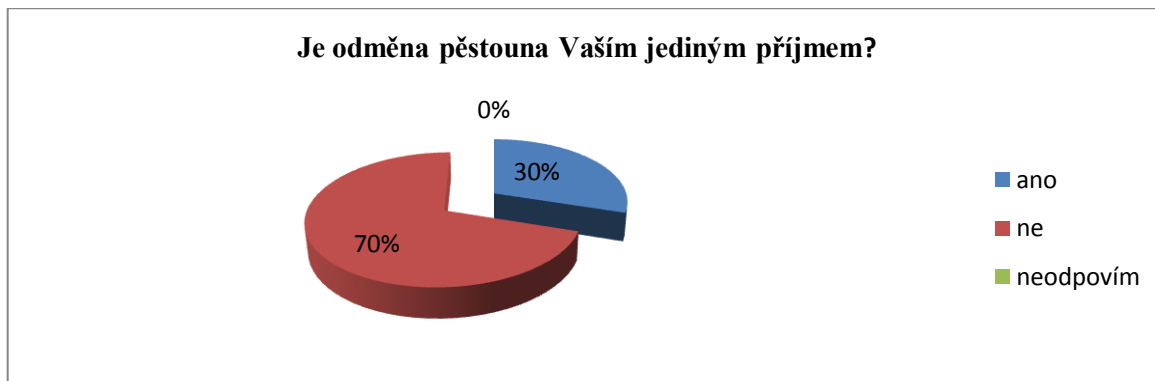
Položka č. 9: Je odměna pěstouna Vaším jediným příjmem?

Dotazování na otázku, zda je odměna pěstouna jediným jejich příjmem, v 70% odpovědělo, že není. Pouze pro 32 respondentů, tedy 30% z celkového počtu, odpovědělo, že odměna pěstouna je jejich jediným příjmem. Nikdo z dotazovaných nevyužil možnosti na položku neodpovím.

Tab. č. 9: výstupy odpovědí k položce č. 9

	počet respondentů
ne	75
ano	32
neodpovím	0

Graf č. 6 Je odměna pěstouna Vaším jediným příjmem?

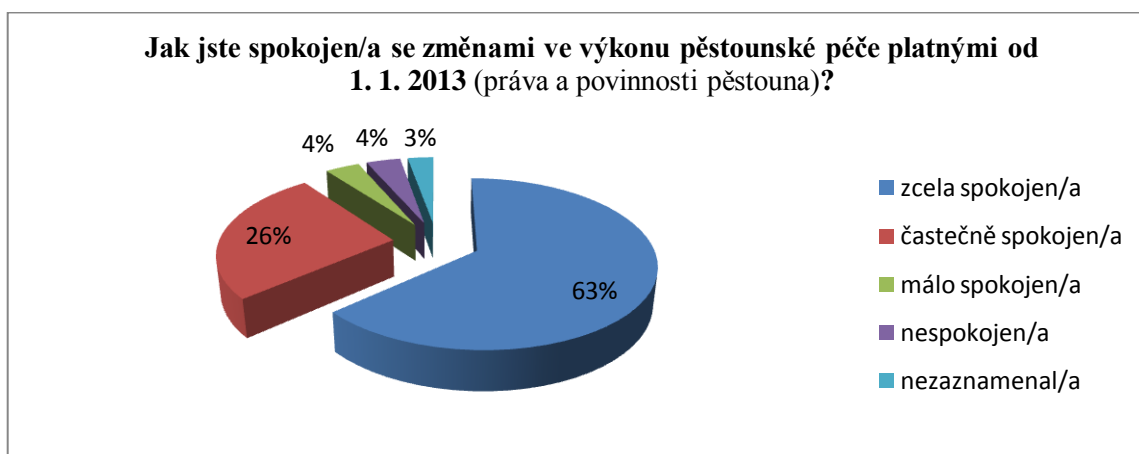
Položka č. 10: Jak jste spokojen/a se změnami ve výkonu pěstounské péče platnými od 1. 1. 2013 (práva a povinnosti pěstouna)?

Většina dotázaných uvedla, že je zcela spokojena se změnami platnými od 1. 1. 2013 v oblasti výkonu pěstounské péče a to v 63% dotazovaných. Celkem 26% respondentů je částečně spokojeno, 4% jsou málo spokojena a 4% nespokojena. Tři dotazování nezažnamenali žádné změny v oblasti výkonu pěstounství.

Tab. č. 10: výstupy odpovědí k položce č. 10

	počet respondentů
zcela spokojen/a	68
částečně spokojen/a	28
málo spokojen/a	4
nespokojen/a	4
nezaznamenal/a	3

Graf č. 7 Jak jste spokojen/a se změnami ve výkonu pěstounské péče platnými od 1. 1. 2013 (práva a povinnosti pěstouna)?

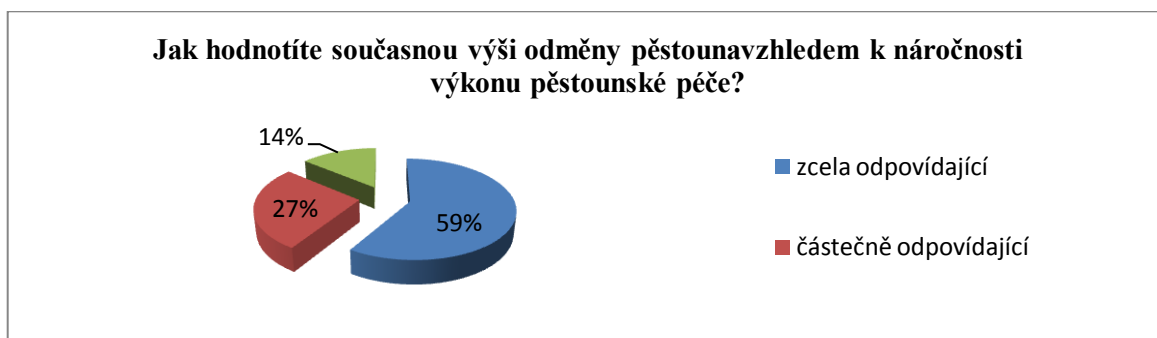
Položka č. 11: Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna vzhledem k náročnosti výkonu pěstounské péče?

Většina dotázaných uvedla, že současnou výši odměny pěstouna hodnotí jako zcela odpovídající a to v 59%, v 27 % jako částečně odpovídající náročnosti výkonu pěstounské péče. 14% považuje výši odměny pěstouna jako neodpovídající s tím, že by mělo dojít ke zvýšení.

Tab. 11: výstupy odpovědí k položce č. 11

	počet respondentů
zcela odpovídající	63
částečně odpovídající	29
neodpovídající, mělo by dojít ke zvýšení	15

Graf č. 8 Jak hodnotíte současnou výši odměny pěstouna vzhledem k náročnosti výkonu pěstounské péče?

Položka č. 12: Myslíte si, že finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče je dostatečně motivující pro případné zájemce o pěstounství?

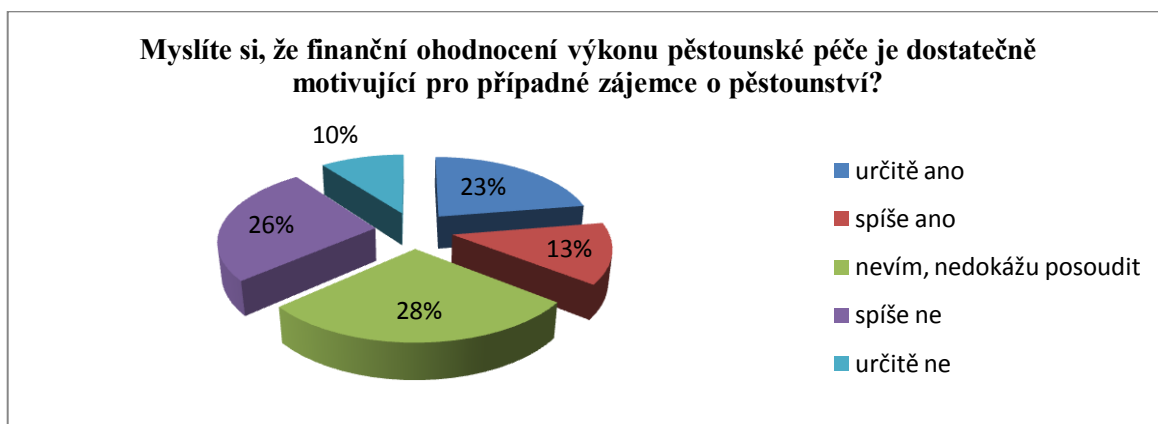
Finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče považuje 23% jako určitě motivující, 13% spíše motivující, 26% spíše ne a 10% považuje finanční hodnocení za zcela nemotivující. Celkem 28% dotazovaných nedokáže tuto skutečnost posoudit.

Tab. č. 12: výstupy odpovědí k položce č. 12

	počet respondentů
určitě ano	24
spíše ano	14
nevím, nedokážu posoudit	30
spíše ne	28
určitě ne	11

Graf č. 9 Myslíte si, že finanční ohodnocení výkonu pěstounské péče je dostatečně motivující pro případné zájemce o pěstounství?

Položka č. 13: V které oblasti byste uvítal/a případné zlepšení?

Případné zlepšení by 46 respondentů spatřovalo v oblasti lepší informovanosti o právech a povinnostech plynoucích z výkonu pěstouna, 18 dotazovaných by přivítalo zlepšení v oblasti poradenství a odborné pomoci, 6 respondentů v oblasti větší pomoci sociálních pracovníků, 35 ve vyšším finančním ohodnocení. 11 dotazovaných vyžilo uvést jinou možnost.

Tab. č. 13: výstupy odpovědí k položce č. 13

	počet respondentů
lepší informovanost o právech a povinnostech plynoucích z výkonu pěstounství	46
větší pomoc v oblasti odborné pomoci a poradenství	18
větší pomoc sociálních pracovníků	6
vyšší finanční ohodnocení	35
jiné	11

Tab. č. 14: výstupy k odpovědi „jiné“ v položce č. 13

	počet respondentů
byrokracie	3
práva v oblasti zastupování dětí	5
školení biologických rodičů	1
není třeba nic zlepšit	19

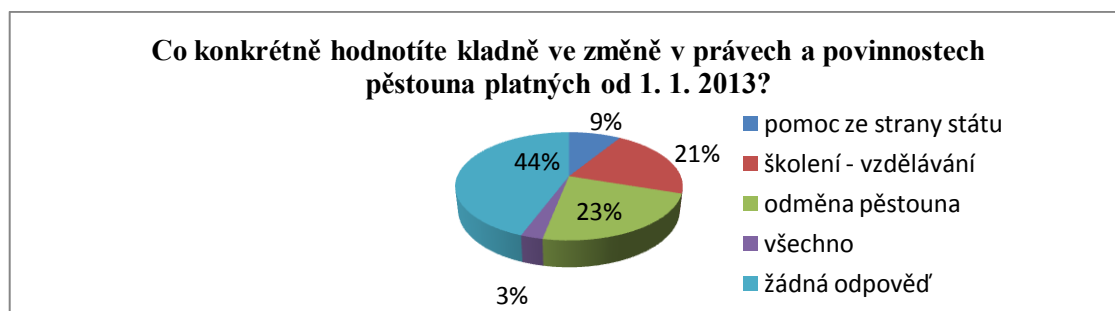
Variantu „jiné“ v položce č. 13 využilo celkem 11 dotazovaných. U odpovědí jsem provedla kategorizaci do čtyř skupin. Případné zlepšení by tři dotazovaní přivítali v oblasti zmírnění byrokracie související s výkonem pěstounské péče, pět dotazovaných v oblasti větších práv v zastupování svěřených dětí, jeden dotazovaný by přivítal školení pro biologické rodiče. Celkem 19 dotazovaných uvedlo, že není třeba nic zlepšovat.

Položka č. 14: Co konkrétně hodnotíte kladně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?

Tab. č. 15: výstupy odpovědí k položce č. 14

	počet respondentů
pomoc ze strany státu	10
školení - vzdělávání	24
odměna pěstouna	26
všechno	3
žádná odpověď	50

Graf č. 10 Co konkrétně hodnotíte kladně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?

Tato položka byla ponechána jako otevřená a odpovědi byly opět kategorizovány do pěti kategorií. Velká část respondentů otevřené položky nevyužila a to celkem v 44%. V 23% dotazovaní kladně hodnotili především oblast týkající se odměny pěstouna, její výše či formu čerpání. Kladně hodnocená byla i oblast školení, celkem v 21%, a to jak rozsah, tak i témata školení – vzdělávání. V 9 % byla kladně ohodnocena pomoc ze strany státu a to především poradenství, přístup či pomoc sociálních pracovníků. 3% hodnotí kladně veškeré změny po 1. 1. 2013.

Položka č. 16: Co konkrétně hodnotíte záporně ve změně v právech a povinnostech pěstouna platných od 1. 1. 2013?

Opět se jedná o otevřenou položku, která byla kategorizována do pěti kategorií. Většina respondentů, celkem 68% nevyužila tuto položku. Celkem 23% respondentů negativně hodnotí povinná školení – vzdělávání, z důvodu rozsahu, volby témat, povinnosti se zúčastnit i školení celkově. 6 % respondentů spatřuje záporně oblast týkající se biologických rodičů a to především ve styku s dítětem a malé zastupitelnosti dítěte. Celkem 2% negativně hodnotí byrokracii spojenou s výkonem pěstounství. Jeden respondent vidí negativa v odměně vyplácené jako plat.

Tab. č. 16: výstupy odpovědí k položce č. 15

	počet respondentů
byrokracie	2
školení - vzdělávání	24
odměna pěstouna	1
biologičtí rodiče	6
žádná odpověď	70

Položka č. 16 Vnímáte některá práva a povinnosti pěstouna jako zbytečné?

Převážná většina respondentů celkem 82% nepovažuje práva a povinnosti jako zbytečné. V 18 % dotazovaní uvedli nějaký důvod, pro který považují některá práva a povinnosti jako zbytečné.

Tab. č. 17: výstupy odpovědí k položce č. 16

	Počet respondentů
ano	19
ne	88

Tab. č. 18: výstupy odpovědí „ne“ v položce č. 16

	počet respondentů
byrokracie	6
školení -vzdělávání	9
biologičtí rodiče	6

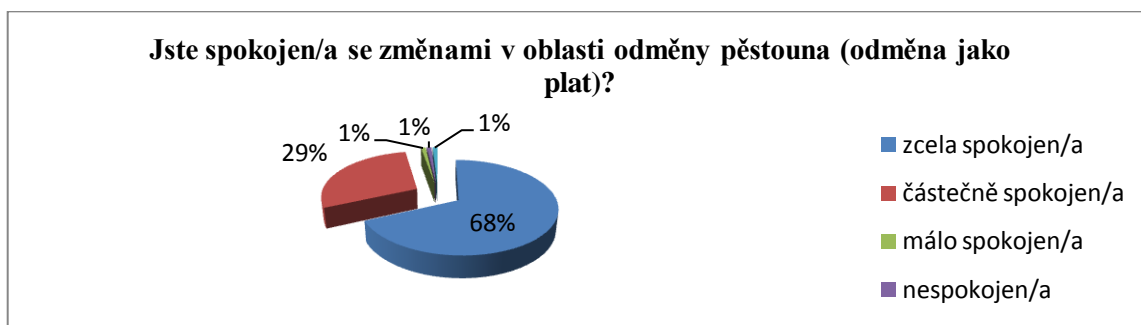
Odpovědi byly kategorizovány do 3 kategorií. Šest respondentů považuje za zbytečná práva a povinnosti v oblasti byrokracie (hlášení soudu, zúčtování daně), devět respondentů opět v oblasti školení – vzdělávání (rozsah, témata, povinnost) a šest dotazovaných spatřuje zcela zbytečné práva a povinnosti v oblasti biologických rodičů (styk s dítětem, malá zastupitelnost).

Položka č. 17: Jste spokojen/a se změnami v oblasti odměny pěstouna (odměna jako plat)?

Tab. č. 19: výstupy odpovědí k položce č. 17

	počet respondentů
zcela spokojen/a	73
částečně spokojen/a	31
málo spokojen/a	1
nespokojen/a	1
nemůžu posoudit	1

Graf č. 11 Jste spokojen/a se změnami v oblasti odměny pěstouna (odměna jako plat)?

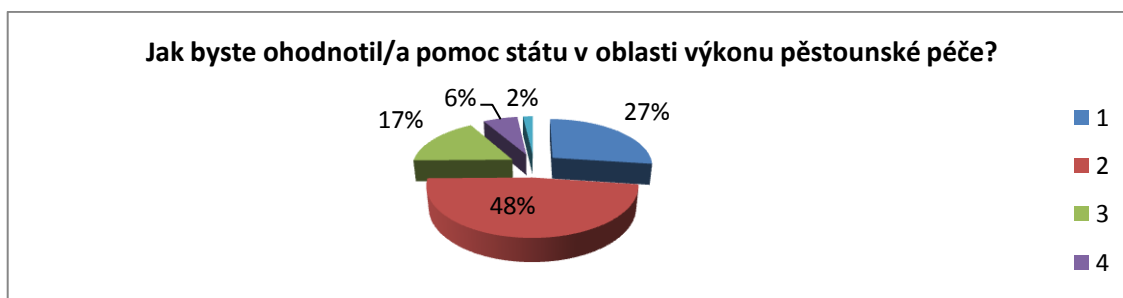
Převážná většina dotazovaných celkem 68% je zcela spokojena se změnami v oblasti formy vyplácení odměny pěstouna (jako plat), 29% je částečně spokojeno, 1% respondentů je málo spokojeno a 1% nespokojeno. Jeden respondent uvedl, že nemůže posoudit spokojenost.

Položka č. 18: Jak byste ohodnotil/a pomoc státu v oblasti výkonu pěstounské péče?

Tab. č. 20: výstupy odpovědí k položce č. 18

	počet respondentů
1	29
2	51
3	18
4	7
5	2

Graf č. 12 Jak byste ohodnotil/a pomoc státu v oblasti výkonu pěstounské péče?

Téměř polovina, celkem 48% dotazovaných, by ohodnotilo pomoc státu chvalitebně. Celkem 27% respondentů považuje pomoc státu jako výbornou, 17% jako dobrou, 6% dostačnou a 2% jako nedostačnou.

Položka č. 19: Dle Vašeho názoru je výkon pěstounské péče náročnější než jiná povolání?

Tab. č. 21: výstupy odpovědí k položce č. 19

	počet respondentů
ano	63
ne	44

Výkon pěstounské péče považuje převážná část – 63 dotazovaných jako náročnější než jiná povolání a 44 dotazovaných ne. Tři respondenti na položku neodpověděli s tím, že tuto skutečnost nedokáže posoudit.

Odpovědi uvedené u zvolené varianty „ano“ byly opět kategorizovány do pěti kategorií. Pět respondentů nevedlo žádný důvod, 16 respondentů jako důvod větší náročnosti uvedlo větší zodpovědnost, 28 respondentů uvedlo celodenní péči – neomezené pracovní doba, 15 respondentů uvedlo důvody související se svěřeným dítětem (zdravotní stav, povaha dítěte, psychika, výchova), 12 z pohledu pěstouna (dovednosti, starost, finanční). Pět klientů nevedlo pro svou volbu žádný důvod.

Tab. č. 22: výstupy odpovědí „ano“ v položce č. 19

	počet respondentů
zodpovědnost	16
celodenní péče	28
z pohledu dítěte	15
z pohledu pěstouna	12
bez důvodu	5

Tab. č. 23: výstupy odpovědí „ne“ v položce č. 19

	počet respondentů
ne – bez odpovědi	23
srovnatelné s jiným povoláním	11
každé povolání jinak náročné	6

Výstupy odpovědí „ne“ k položce č. 19 byly kategorizovány do 3 kategorií. 23 respondentů si nemyslí, že by povolání pěstoun bylo náročnější než jiná povolání, ale neuvedli důvod. 11 respondentů považuje pěstounství srovnatelné s jinými profesemi. 6 dotazovaných uvedlo, že každé povolání jinak náročné.

Příloha P IV: ROZHOVOR

1. Co bylo podnětem pro Vaše rozhodnutí stát se pěstounem?

Dcera pěstounky měla **psychické problémy** již v době dospívání. Žádnou ze škol, kterou začala studovat, nedokončila. Z domova často odcházela a stýkala se s pochybnými známostmi. Z jedné takové příležitostné známosti se jí narodila dcera – vnučka pěstounky. Pěstounka zpočátku předpokládala, že se dcera bude plně o dítě starat. Bohužel **psychické problémy** se v souvislosti s porodem **značně zhoršily**, kdy i lékařem byla doporučena hospitalizace. Na tu však dcera nepřistoupila a v podstatě ani samotná pěstounka s tím **nesouhlasila** a chtěla celou situaci zvládnout sama. Matka však péči o dítě v **plném rozsahu nezvládala** a dokonce projevovala takovou nechuť k dítěti, která přecházela až v **agresi vůči dítěti**. Otec dítěte nejevnil žádný zájem a po porodu nastoupil výkon trestu. Do dnešního dne není v rodném listě uveden. I přes tyto skutečnosti pěstounka stále **doufala**, že se situace změní. Situace se vyhroutil ve chvíli, kdy dcera **opustila dítě** a ponechala je v plné péči matky. Dle sdělení OSPOD matka dítě bez vědomí babičky **nabízela do osvojení** nebo dítě chtěla **umístit** do Klokánka. S tím však pěstounka vzhledem k tomu, že péče o dítě závisela převážně na ní, **nemohla souhlasit** a začala situaci právně **řešit**.

2. Jaké byly Vaše pocity související s tímto rozhodnutím?

Rozhodnutí pro pěstounství bylo ze strany pěstounky okamžité a považovala jej za jediné možné řešení. Toto období však považuje za **nejhorší** v jejím dosavadním životě. Především se musela vyrovnávat s pocitem určitého **selhání** v oblasti **výchovy dcery** a s pocitem, zda nesehala i v oblasti **řešení celé situace**. Možná pokud by dceru přinutila nastoupit léčbu, situace mohla dopadnout úplně jinak. Současně musela řešit otázku, zda **péči** na plný úvazek o tak malé dítě ve svém věku ještě zvládne. Zda zvládne takovou **odpovědnost za výchovu**. V této situaci ji velmi **pomohly sociální pracovnice** a především manžel, který její rozhodnutí plně podpořil. Nemalou roli v této situaci sehrála i **obava** z reakce okolí, kdy se pěstounka bála **posměchu** či **odsouzení**.

3. Jak jste spokojena se změnami práv a povinností ve výkonu pěstounské péče?

Pěstounka uvedla, že tím, že vykonává pěstounskou péči již delší dobu, měla možnost srovnat změny, které nastaly po roce 2013 se stavem před tímto rokem. V té době zvláště ocenila **pomoc a péči** sociálních pracovníků spojenou se samotným počátkem pěstounství. Pěstounka **hodnotí novelizaci pozitivně**, protože došlo ke změnám, o kterých se již delší dobu hovořilo. A to především **pomoci ze strany státu**, jak poradenské tak i finanční. Žád-

nou z forem odlehčovacích služeb sice prozatím nevyužila. Změny považuje za něco nového, co se v budoucnosti bude snažit využívat.

4. Uvedla byste konkrétně oblasti, v které spatřujete klady a zápory související se změnou legislativy?

Velice kladně ohodnotila **snahu a pomoc** ze strany sociálních pracovníků, zvláště při uzavírání dohody o výkonu pěstounské péče a při vyřizování žádostí o dávky pěstounské péče. Kladně hodnotí **povinné vzdělávání**, které se stalo od 1. 1. 2013 povinností. Přednášky byly na zajímavá témata a velmi dobře zprostředkovány. I přesto pěstounka připouští, že volba témat ne vždy odpovídala věku dítěte, o které pečuje. V této situaci se přednášky povinně zúčastnila, nicméně pro ni nebyla přínosem. Poukazuje také na fakt, že taková **školení** by byla vhodná i pro **biologické rodiče**, kdy některé z nich by vedlo k přehodnocení celé situace. V souvislosti se školením ocenila možnost setkání s ostatními pěstouny, kdy měla možnost vyslechnout příběhy, které vedly ostatní k rozhodnutí stát se pěstouny, a poté vyhodnotila svou situaci za ne úplně nejhorší. Někteří pěstouni, s kterými měla možnost hovořit, označovali školení touto formou za **zbytečné**, kdy pro ně tato doba představuje zbytečně strávený čas, který by mohli trávit se svými rodinami. Především **poukazovali na to**, že i když se jim vyjde vstříc formou sobotního vzdělávání, je právě víkend dobou, kdy mají jedinou možnost plně se věnovat aktivitám s dětmi. Proto by pro ně byly lepší forma víkendového pobytu, včetně dětí. I přesto ocenila **snahu některých organizací**, které přišly s nabídkou provádět školení přímo v prostorách domácností jednotlivých pěstounů. Této možnosti využili především pěstouni, kteří bydlí mimo Prostějov a jsou staršího věku. Pěstounka však **považuje tyto návštěvy** jako určitý zásah do soukromí.

V oblasti povinností také poukázala na fakt, že **nebyla úplně dořešena** otázka ohledně **zastupitelnosti dítěte**. V jejím případě nastal problém v situaci, kdy vnučka musela podstoupit operaci a zde byl nutný souhlas matky. Což jí připadlo jako velmi nesmyslné, protože pokud celodenně a řádně pečuje o dítě a musí plně odpovídat za jeho výchovu, měla by mít **srovnatelná práva** jako rodič.

5. Jak jste spokojena se změnami v oblasti hmotného zabezpečení?

Pěstounka si dítě vzala do péče, aniž by vůbec věděla, že je finančně ohodnocena. V té době ona i manžel **pracovali na plný úvazek** a vzhledem k tomu, že již v té době nepečovali o žádné dítě, jejich **finanční zajištění** bylo na dobré úrovni. Pěstounství pro ni znamenalo, že je vnučka v **bezpečí a že má její výchovu** plně pod kontrolou. Finanční ohodnocení bylo

pro ni velmi **příjemné zjištění** a **využívá** je k zajištění dítěte v současnosti i do budoucna. Jelikož nároky dětí začínají být i finančně náročné, **přivítala** každé zvýšení částky, které souvisí se změnou v zákoně.

6. Vyhovuje Vám forma a výše jeho výplaty odměny pěstouna?

Pěstounka vypověděla, že z důvodu péče o vnučku **musela změnit zaměstnání**, kdy začala pracovat na poloviční úvazek. S tím samozřejmě souviselo i **snížení** finančních příjmů. Před rokem 2013 bylo příjemné, že se jednalo o dávku – tedy výplatu v čistém. Na druhou stranu pěstounka zdůraznila, že v jejím věku, kdy se blíží k důchodu je každý příjem příjmem a proto také uvítala změnu výplaty jako platu, který se bude **započítávat do příjmu**, z kterého se bude starobní důchod vypočítávat. Ocenila také možnost uplatnění různých **odpočtů** jako je životní či penzijní pojištění. Což z dávek nešlo uplatnit. Tato forma výplaty i její výše jí také umožnila, že se může více **věnovat vnučce**, aniž by byla **stresována** malým finančním příjmem.

7. Dokážete si představit, že rozhodnutí stát se pěstounem může být motivované finančním zajištěním pěstouna ze strany státu?

Otázka peněz je samozřejmě v pěstounství důležitá, ale pěstounka si vůbec nedokázala **představit**, že by pěstounství někdo vykonával pro peníze. Snad možná v případě pěstounské péče na dobu přechodnou, kdy doba trvání je omezená a pěstoun ji může kdykoliv ukončit aniž by tím utrpělo dítě. Každý, kdo uvažuje tímto způsobem, musí zvážit všechny aspekty související s výkonem. Je to zaměstnání celodenní a celoroční bez nároku na dovolenou a značně **psychicky i fyzicky** náročné.

8. V jaké oblasti výkonu pěstounské péče byste přivítala změny?

Pokud dojde ke shrnutí, potom jako oblasti pro **případné zlepšení** připadá v úvahu oblast povinného vzdělávání a to především z hlediska formy a témat. Nezanedbatelnou oblastí je i otázka kolem **biologických rodičů**, včetně omezení v jejich právech, které by byli přeneseny na pěstouny. Změna by se mohla týkat také pomoci státu ve snaze vést biologické rodiče k **větší zodpovědnosti** a možná snad i nápravě.